

Postbus 58285, 1040 HG Amsterdam

Aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Postbus 90801
2509LV Den Haag

Datum

17 november 2021

Ons kenmerk

Pagina

2

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Uitvoeringstoets wijziging Participatiewet t.b.v. werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking

Geachte

Met uw brief van 20 augustus 2021 (kenmerk 2021-0000123486) heeft u UWV verzocht een uitvoeringstoets te doen op het conceptwetsvoorstel wijziging Participatiewet t.b.v. werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking. Ook heeft u UWV gevraagd een doenvermogenstoets uit te voeren.

Met dit wetsvoorstel wordt beoogd bij te dragen aan het verbeteren van de positie voor Participatiewetcliënten met een visuele beperking naar en op de arbeidsmarkt, door de werkvoorzieningen die specifiek gerelateerd zijn aan het hebben van een visuele beperking over te brengen naar UWV.

Het betreft een voorstel waar we graag aan bijdragen. Wij zetten graag onze expertise in om samen met onze partners in de keten ervoor te zorgen dat de positie van mensen met een visuele beperking naar en op de arbeidsmarkt verbetert.

Oordeel van UWV op uitvoerbaarheid

UWV oordeelt evenwel dat het wetsvoorstel niet uitvoerbaar is, tenzij er aan een aantal randvoorwaarden wordt voldaan. Deze punten dienen opgelost te zijn alvorens UWV tot uitvoering kan over gaan.

Het gaat om de volgende drie punten.

- 1) Het conceptwetsvoorstel is zo vorm gegeven dat uitsluitend voorzieningen die onlosmakelijk verbonden zijn aan het hebben van een visuele beperking over komen naar UWV. Omdat veel mensen met een visuele beperking ook afhankelijk zijn van een vervoersvoorziening om op het werk te komen, heeft deze 'knip' tot gevolg dat zij alsnog met diverse loketten te maken hebben voor hun werkvoorziening. Dat is vanuit de één loket gedachte voor de cliënt niet wenselijk (dit komt ook naar voren in de doenvermogenstoets). Daarnaast betekent meerdere loketten automatisch dat niet geborgd kan worden dat de cliënt alle benodigde voorzieningen om te werken ook daadwerkelijk verstrekt krijgt.

UWV stelt daarom als voorwaarde om voor de Participatiewetcliënten met een visuele beperking alle werkvoorzieningen over te dragen aan UWV, uitgezonderd de persoonlijke begeleiding (re-integratietaak/Jobcoaching).

- 2) UWV wil kunnen handelen vanuit het perspectief van de cliënt. Voorkomen moet worden dat de cliënt een voorziening dient in te leveren, omdat werk even stopt, maar na een korte tussenpoos een nieuw contract zich aandient en de cliënt opnieuw een aanvraag voor een

voorziening dient te doen. Dat is onnodig belastend voor de cliënt en voor de uitvoering. UWV stelt daarom als voorwaarde dat er in het wetsvoorstel een discretionaire bevoegdheid komt voor UWV om hier maatwerk te leveren.

- 3) Voor invoeringsdatum van de wet dienen gemeenten (via VNG) en UWV onderlinge samenwerkingsafspraken gemaakt te hebben, waaronder afspraken over informatie-uitwisseling tussen UWV en gemeenten.

Aanvullend op bovenstaande drie punten adviseren wij, vanuit burgerperspectief gezien, om niet alleen de werkvoorzieningen voor de Participatiewetcliënten met een visuele beperking over te hevelen naar UWV, maar dit in te regelen voor de werkvoorzieningen voor alle Participatiewetcliënten. De huidige knip in de werkvoorzieningen is immers niet alleen onwenselijk voor mensen met een visuele beperking, maar voor alle burgers met een beperking. Graag gaan wij daarover met u en de gemeenten in gesprek.

Tot slot:

In een eerdere fase is met betrokken partijen overeengekomen dat voorzieningen in het leefdomein thans voldoende zijn geregeld in de Zorgverzekeringswet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en dat dit wetsvoorstel, anders dan bij de tolkvoorziening, uitsluitend toeziet op het werkdomein en niet op het leefdomein. Een zorgpunt hierbij is wel dat een burger met een visuele beperking voor hulpmiddelen aangewezen blijft op meerdere loketten. Daarbij speelt ook dat hulpmiddelen die zijn ingezet voor de leefsituatie, (eventueel met een aanpassing) regelmatig ook inzetbaar kunnen zijn voor de werksituatie. Een goede samenwerking tussen beide loketten is cruciaal voor een zo burgervriendelijk mogelijke dienstverlening en om bijvoorbeeld dubbele verstrekkingen te voorkomen.

UWV ziet graag een jaar na invoeringsdatum een evaluatie, waarin ook bovenstaand aspect wordt meegenomen, zodat hiermee naar de toekomst toe gekeken kan worden of de beoogde samenwerking afdoende functioneert.

Daarnaast zijn tijdens de uitvoeringstoets enkele vragen naar voren gekomen waar UWV met uw medewerkers nog nadere invulling aan moet geven. Deze punten zijn opgenomen in de uitvoeringstoets. Voorwaarde voor uitvoerbaarheid is dat hier over en weer helderheid over is.

Oordeel van UWV op haalbaarheid beoogde invoeringsdatum

Het wetsvoorstel onderscheidt voor de aanvraag van een voorziening twee cliëntstromen, de werknemersaanvragen en gemeentelijke aanvragen. Voor de werknemersaanvragen is 1 juli 2023 haalbaar onder de voorwaarde dat UWV de opdracht voor 1 april 2022 ontvangt. Voor de gemeentelijke aanvragen is dat 1 januari 2024, onder de voorwaarde dat de opdracht er voor 1 januari 2023 ligt. De benodigde aanpassingen kunnen door een overvolle veranderagenda binnen UWV niet eerder worden doorgevoerd.

Hoogachtend,

Uitvoeringstoets

Wijziging Participatiewet tbv werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking

UWV

9 november 2021

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Samenvattend oordeel	4
3.	Beoordelingspunten	6
a.	<i>Uitvoerbaarheid</i>	6
b.	<i>Handhaafbaarheid</i>	7
c.	<i>Haalbaarheid beoogde invoeringsdatum</i>	7
d.	<i>Effecten voor de klant</i>	8
e.	<i>Effecten op de benodigde capaciteit</i>	9
f.	<i>Eenmalige en structurele effecten op de uitvoeringskosten</i>	9
g.	<i>Effecten op regeldruk (administratieve lasten)</i>	10
h.	<i>Gevolgen voor de verantwoordings-en beleidsinformatie</i>	10
i.	<i>Implementatie/ risico's/ control</i>	10
j.	<i>Informatievoorziening/Informatie- en communicatietechnologie</i>	10
k.	<i>Gegevensuitwisseling</i>	10
l.	<i>Privacy</i>	11

1. Inleiding

UWV is bij brief van 20 augustus 2021 verzocht een uitvoeringstoets en een doenvermogenstoets uit te brengen op het conceptwetsvoorstel wijziging van de Participatiewet ten behoeve van werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking. De beoogde invoeringsdatum is 1 januari 2023.

Het wetsvoorstel heeft als overkoepelend doel om de positie van mensen met een visuele beperking te verbeteren. En specifiek, het vergroten van kansen op aan het werk komen en blijven voor mensen met een visuele beperking die onder de Participatiewet vallen. Waar ca. de helft van de mensen met een arbeidsbeperking geen werk heeft, is dat voor mensen met een visuele beperking ongeveer tweederde. Dit geldt zowel voor de ongeveer 240 jongeren met een visuele beperking die per jaar van school komen als voor volwassenen met een visuele beperking.

Het wetsvoorstel realiseert dat beoordeling en toekenning van (technische) werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking die nu onder de Participatiewet vallen, van gemeenten wordt overgedragen aan UWV. UWV voert deze werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking in opdracht van SZW al uit voor de WIA en Wajong (en voor onderwijs in het kader van de Wet op Overige OCW Subsidiens (WOOS)).

Zo kan deze groep gebruik maken van gespecialiseerde expertise die UWV in huis heeft door jarenlange ervaring in het beoordelen en verstrekken van (technische) werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking. Deze expertise is door gemeenten niet of nauwelijks op een zelfde niveau op te bouwen, doordat een gemeente maar een enkele aanvraag op jaarbasis ontvangt.

Het ministerie van SZW heeft ervoor gekozen om bij de invulling van dit wetsvoorstel zoveel mogelijk de lijn over te nemen als bij de centralisatie van de tolkvoorziening is gehanteerd. Het wetsvoorstel legt een knip tussen welke voorzieningen worden overgeheveld en voorzieningen die bij de gemeenten blijven. Dat betekent dat uitsluitend de technische (intermediaire en meeneembare) werkvoorzieningen worden overgeheveld die onlosmakelijk zijn verbonden aan het hebben van een visuele beperking. De gemeente blijft verantwoordelijk voor re-integratie en voor voorzieningen die breder worden ingezet dan bij mensen met een visuele beperking (zoals de vervoervoorziening, een aangepast bureau, inzet van jobcoaching). Dit zijn voorzieningen waar mensen met een visuele beperking vaak ook op zijn aangewezen (denk bijvoorbeeld aan vervoer). Met het wetsvoorstel wordt het mogelijk gemaakt dat de aanvraag bij UWV zowel door de cliënt zelf kan worden gedaan als door de gemeente (voor de cliënt) indien deze belast is met de re-integratie van de cliënt.

UWV behandelt uitsluitend de aanvragen die plaatsvinden na de beoogde invoeringsdatum. Dat betekent dat lopende aanvragen bij gemeenten of bijvoorbeeld reparatieverzoeken van eerder door gemeenten toegekende voorzieningen bij gemeenten blijven.

Samengevat worden in het wetsvoorstel van de wijziging Participatiewet op hoofdlijnen de volgende wijzigingen voorgesteld:

- Participatiewetcliënten met een visuele beperking kunnen vanaf 1 januari 2023 een aanvraag voor de technische werkvoorzieningen, zoals intermediaire voorzieningen en meeneembare voorzieningen bij UWV indienen. (Participatiewet art. 10h lid 3)
- Gemeenten kunnen ten behoeve van de Participatiewetcliënten een aanvraag voor de technische werkvoorzieningen, zoals intermediaire voorzieningen en meeneembare voorzieningen indienen bij UWV (Participatiewet art. 10h lid 3).

Voor UWV gaat het dus zowel om een nieuwe doelgroep die bestaande dienstverlening kan afnemen (de Participatiewet cliënten) en om een groep (de gemeenten) waarvoor nieuwe dienstverlening wordt ingericht.

In voorliggende uitvoeringstoets beoordeelt UWV het voorstel op de volgende aspecten:

- a) Uitvoerbaarheid
- b) Handhaafbaarheid
- c) Haalbaarheid beoogde invoeringsdatum
- d) Effecten voor de cliënt, inclusief oordeel op doenvermogen
- e) Effecten op de benodigde capaciteit
- f) Eenmalige en structurele effecten op uitvoeringskosten

- g) Effecten op regeldruk (administratieve lasten)
- h) Gevolgen voor de verantwoordings- en beleidsinformatie
- i) Implementatie/ risico's/ control
- j) Informatievoorziening/Informatie- en communicatietechnologie
- k) Gegevensuitwisseling
- l) Privacy (SZW heeft niet gevraagd op dit aspect te beoordelen – wetsvoorstel is door SZW ook ter consultatie aan AP aangeboden)

Daarnaast is UWV verzocht een doenvermogenstoets uit te voeren. De uitkomsten zijn verwerkt in deze U-toets.

1. Samenvattend oordeel

Het wetsvoorstel onderscheidt voor de aanvraag van een voorziening voor deze nieuwe groep twee cliëntstromen:

- 1) werknemersaanvragen, aanvragen die werknemers rechtstreeks bij UWV doen en
- 2) gemeentelijke aanvragen, aanvragen die gemeenten bij UWV doen voor de cliënt in het geval de gemeente belast is met de re-integratie van de cliënt.

Voor beide cliëntstromen geldt dat het aanvraagproces (dit is inclusief de mogelijkheid wijzigingen door te geven en de mogelijkheid ontbrekende stukken aan te leveren) zo veel als mogelijk digitaal is waarbij het proces voor werknemersaanvragen volgens de toegankelijkheidsrichtlijnen voor personen met een visuele beperking ingericht is.

UWV oordeelt:

- ❖ **dat het wetsvoorstel in huidige vorm niet uitvoerbaar is, tenzij er een aantal aanpassingen wordt aangebracht;**
- ❖ **dat invoering van het wetsvoorstel niet voor de beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2023 gerealiseerd kan worden, voor de werknemersaanvragen is 1 juli 2023 haalbaar en voor de gemeentelijke aanvragen is dat 1 januari 2024.**

'Het tenzij' bestaat uit drie punten, deze dienen uiteraard aangepast/opgelost te zijn alvorens UWV tot uitvoering van het wetsvoorstel kan overgaan. Hier speelt met name de één-loket-gedachte, dit wordt ondersteund door uitkomsten van de Doenvermogenstoets die is uitgevoerd.

Het gaat om:

1. **In het wetsvoorstel moet worden opgenomen dat voor de Participatiewetcliënten alle werkvoorzieningen worden overgedragen aan UWV, uitgezonderd de persoonlijke begeleiding (re-integratietaak/jobcoaching).**

De knip die in het wetsvoorstel is gelegd tussen welke werkvoorzieningen voor visueel beperkten naar UWV overkomen en welke werkvoorzieningen voor visueel beperkten bij gemeenten blijven, heeft voor een deel van de cliënten als gevolg dat zij alsnog met diverse loketten te maken hebben voor hun werkvoorziening. Dat is vanuit de één-loket-gedachte voor de cliënten niet wenselijk (dit komt ook naar voren in de doenvermogenstoets). De experts in de uitvoering kijken naar de totale werksituatie en hoe ze deze integraal met voorzieningen kunnen oplossen. Het is geen wenselijke situatie om de cliënt niet geheel te kunnen helpen en alsnog voor andere hulpmiddelen zoals vervoer door te moeten verwijzen naar de gemeente. Een nadere toelichting inclusief enkele voorbeelden is opgenomen onder 2A 'oordeel op uitvoerbaarheid'.

Noodzakelijke aanpassing als oplossing

UWV stelt als voorwaarde voor om voor de Participatiewetcliënten alle werkvoorzieningen over te dragen aan UWV uitgezonderd de persoonlijke begeleiding (re-integratietaak/jobcoaching).

2. **In het wetsvoorstel moet een discretionaire bevoegdheid komen voor UWV om maatwerk te leveren om voorzieningen eventueel langer te verstrekken in situaties dan waar het recht op de voorziening feitelijk is afgelopen.**

UWV stelt als voorwaarde dat de opdrachtgever de ruimte geeft om niet direct tot inname van een door UWV aan cliënt verstrekte werkvoorziening over te gaan in de situatie dat een arbeidsovereenkomst eindigt en het recht op de voorziening dus ook stopt (uitzondering

daargelaten zoals bereiken pensioengerechtigde leeftijd). UWV wil kunnen handelen vanuit het perspectief van de cliënt, maar beoogt tegelijkertijd rechtmatig te handelen bij de verstrekking van voorzieningen. Voorkomen moet worden dat de cliënt een voorziening dient in te leveren, omdat werk stopt, maar na een korte tussenpoos een nieuw contract zich aandient en de cliënt opnieuw een aanvraag voor een voorziening dient te doen. Dat is niet wenselijk voor de belasting voor cliënt, belast onnodig de capaciteit in de uitvoering en is kosteninefficiënt.

Noodzakelijke aanpassing als oplossing

UWV stelt als voorwaarde dat er in het wetsvoorstel een discretionaire bevoegdheid komt voor UWV om hier zelf maatwerk te leveren.

3. UWV en de gemeenten moeten goede samenwerkingsafspraken maken en een procedure inrichten voor informatie-uitwisseling.

Hierbij gaat het enerzijds om informatie-uitwisseling over de cliënt, bijvoorbeeld indien UWV ten behoeve van de beoordeling van de aanvraag van de gemeente informatie nodig heeft over de structureel functionele beperking klant (principe van eenmalige aanvraag). Maar anderzijds ook over gezamenlijke afspraken van situaties die we in de praktijk zullen tegenkomen zoals bijvoorbeeld hoe handelt UWV als een cliënt UWV benadert voor een reparatie van een voorziening die eerder door gemeente is verstrekt. Dan willen we bijvoorbeeld niet de cliënt naar een ander loket moeten doorsturen. Dit is randvoorwaardelijk voor de haalbaarheid. VNG zou hier als overkoepelend orgaan bij betrokken / ingezet kunnen worden.

Tot slot:

- In een eerdere fase is met betrokken partijen overeengekomen dat voorzieningen in het leefdomein thans voldoende zijn geregeld in de Zorgverzekeringswet en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en dat dit wetsvoorstel, anders dan bij de tolkvoorziening, uitsluitend toeziet op het werkdomein en niet op het leefdomein. Een zorgpunt hierbij is wel dat een burger met een visuele beperking voor hulpmiddelen aangewezen blijft op meerdere loketten. Daarbij speelt ook dat hulpmiddelen die zijn ingezet voor de leefsituatie, met een aanpassing regelmatig ook inzetbaar kunnen zijn voor de werksituatie. Een goede samenwerking tussen beide loketten is cruciaal voor een zo burgervriendelijk mogelijk dienstverlening en om bijvoorbeeld dubbele verstrekkingen te voorkomen. UWV ziet graag een jaar na invoeringsdatum een evaluatie, waarin ook bovenstaand aspect wordt meegenomen, zodat hiermee naar de toekomst toe gekeken kan worden of de beoogde samenwerking afdoende functioneert.
- Tijdens de uitvoeringstoets zijn enkele vragen naar voren gekomen waar UWV en opdrachtgever (gezamenlijk) nog nadere invulling aan moeten geven. Voorwaarde voor uitvoerbaarheid is dat deze zijn opgelost. Het gaat om:
 - De route waarop UWV informatie krijgt die van invloed is op de toekenning van een verstrekte voorziening, bijvoorbeeld dat het werk stopt. Afgestemd moet worden of UWV altijd uit gaat van de melding van de cliënt (inlichtingenplicht) die een melding doet als er iets in zijn situatie wijzigt die van invloed is op de toekenning van een voorziening. Of dat we (ook) andere routes verkennen. Beschikbaarheid van juiste informatie is voorwaarde om rechtmatigheid van de verstrekkingen te kunnen borgen.
 - Afstemming of het wetsvoorstel invloed heeft op de eerder door het ministerie van SZW met UWV gemaakte afspraak dat UWV de voorzieningen verstrekt ingeval betrokkene een Wajonguitkering heeft.
 - De werkvoorzieningen die door de gemeenten zijn verstrekt, blijven na invoeringsdatum bij gemeenten. UWV neemt deze contracten niet over. Dat betekent dat een cliënt alsnog met meerdere loketten te maken kan krijgen: met UWV voor een nieuwe voorziening en voor bijvoorbeeld een reparatieverzoek of benodigde upgrade van een voor invoeringsdatum door gemeente verstrekte voorziening met de gemeente. Zowel vanuit cliëntperspectief als voor de uitvoering is het nodig duidelijke afspraken te maken hoe hiermee om te gaan. UWV ziet hiervoor meerdere opties en bespreekt deze graag met SZW. NB UWV en gemeenten (VNG wordt als overkoepelend orgaan betrokken) zullen volgens gekozen lijn hier afspraken over maken en een duidelijke communicatie richting doelgroep organiseren.

Oordeel UWV op haalbaarheid beoogde invoeringsdatum 1 januari 2023:

- ❖ Voor de werknemersaanvragen is invoering niet eerder dan 1 juli 2023 haalbaar. Het hiervoor benodigd aanpassen van een huidig bestaand proces kan per 1 juli 2023 worden gerealiseerd, met voorwaarde dat UWV voor 1 april 2022 de opdracht ontvangt voor het inregelen ervan.
- ❖ Voor de gemeentelijke aanvragen is invoering niet eerder dan 1 januari 2024 haalbaar. Dit is een nieuwe klantstroom en hiervoor dient een nieuw proces ingericht te worden; 1 januari 2024 is haalbaar met voorwaarde dat UWV voor 1 januari 2023 de opdracht ontvangt voor het inregelen ervan.

2. Beoordelingspunten

a. Uitvoerbaarheid

Het gaat zowel om een nieuwe doelgroep die bestaande dienstverlening kan afnemen (de Participatiewetcliënten) en om een groep (de gemeenten) waarvoor nieuwe dienstverlening wordt ingericht.

De knip die in het wetsvoorstel is gelegd tussen welke werkvoorzieningen naar UWV overkomen en welke werkvoorzieningen bij gemeenten blijven

Het wetsvoorstel is zo vormgegeven dat uitsluitend voorzieningen die onlosmakelijke verbonden zijn met het hebben van een visuele beperking naar UWV overkomen. Voorleesapparatuur of brailleleesregels zijn hier voorbeelden van, een vervoersvoorziening is dat niet. Deze laatste wordt bijvoorbeeld ook ingezet voor mensen die een mobiliteitsbeperking hebben. De keuze om alleen de uitvoering van werkvoorzieningen die onlosmakelijk verbonden zijn aan een visuele beperking over te dragen aan UWV is niet alleen onwenselijk vanuit het oogpunt van een klantvriendelijke dienstverlening, maar leidt ook tot problemen in de uitvoering.

- Overall leidt het werken met meerdere loketten er voor de cliënt toe dat niet altijd duidelijk is waar men voor wat moet zijn. Daarom richten we ons in de uitvoering dan ook steeds meer op het één-loket-principe. Met de voorgestelde knip wordt daarvan afgeweken en doen we een (te) groot beroep op het doenvermogen van mensen met een visuele beperking
- Daarbij speelt dat mensen met een visuele beperking die zijn aangewezen op een technische werkvoorziening vaak ook een vervoersvoorziening nodig hebben. Het aangewezen zijn op meerdere loketten speelt dus voor een groot deel van de mensen met een visuele beperking.
- Cliënten die zowel bij UWV als bij de gemeente een aanvraag moeten doen voor een voorziening, moeten (indien zij niet door de gemeente begeleid worden bij de aanvraag) beide aanvragen zelf 'managen' om uitsluitel te krijgen of de uitkomsten met elkaar in lijn liggen. De doenvermogenstoets wijst uit dat een cliënt dit lastig kan vinden.
- De situatie kan zich voordoen dat één van de beoordelende instanties een aanvraag afwijst. Als UWV voorleesapparatuur vergoedt, maar de gemeente geen taxi toekent om op het werk te komen, leidt dit tot verwarring en de cliënt is dan uiteindelijk ook niet geholpen. De cliënt moet dat dan zelf zien op te lossen (in geval klant niet door gemeente wordt begeleid in kader van re-integratie).

De redenering dat in het wetsvoorstel zoveel mogelijk de lijn is gevolgd als bij de centralisatie van de tolkvoorziening gaat in onze ogen hier niet op. Bij een tolkvoorziening gaat het om auditief beperkten, die veel minder vaak op een vervoersvoorziening (of andere voorziening) zijn aangewezen, dan visueel beperkten. Deze groep wordt dan ook minder geconfronteerd met meerdere loketten voor het aanvragen van werkvoorzieningen. Daarnaast is de één-loket-gedachte bij de tolkvoorziening ingericht doordat de persoon met een auditieve beperking de aanvraag voor een tolkvoorziening voor alle domeinen (werk, leef en onderwijs) op één plek kan indienen (bij UWV).

Communicatie aspecten

De toevoeging van een nieuwe doelgroep heeft - ondanks dat het om bestaande dienstverlening gaat - impact op meerdere communicatie aspecten:

- Aanpassen van content op uwv.nl en beschikbaar stellen content voor gemeenten

- Opstellen van beslisboom ('bij welk loket moet ik voor wat zijn')
- Opstellen van nieuwe formulieren o.a. ten behoeve van doen van aanvraag of wijziging
- Opstellen van nieuwe brieven als ook aanpassing huidige brieven
- Opstellen van nieuwe 'vraag en antwoord' scenario's voor telefonie
- Nieuwsberichten ter informatie voor werkgevers en gemeenten

Werkproces

MijnUWV is voor burgers nu al een mogelijkheid om een voorziening of vergoeding aan te vragen. De Participatiewetcliënten die overkomen kunnen weliswaar gebruik gaan maken van hetzelfde proces voor het doen van de aanvraag, een wijziging doorgeven of naderhand documenten uploaden, maar er zijn wel aanpassingen benodigd.

Voor de gemeentelijke aanvragen dient een nieuw proces te worden ingericht waarbij gemeenten, net als de burger, de mogelijkheid moeten krijgen om aan te vragen, een wijziging door te geven en bijlagen/info te kunnen naleveren. UWV kiest voor een praktische werkwijze, namelijk om hiervoor webformulieren op UWV.nl te publiceren die de gemeente digitaal kan invullen, afdrucken en vervolgens per post kan opsturen naar UWV.

Een andere werkwijze waarbij een apart portaal voor de gemeenten wordt ingericht zodat zij geautoriseerd kunnen inloggen (E-herkenning) en een aanvraag kunnen doen, is gezien de zeer lage volumes geen gewenste optie.

In geval de gemeente belast is met de re-integratie van de burger, is de gemeente belanghebbend en dient deze ook een kopie beschikking te ontvangen.

Toegankelijkheid voor persoon met visuele beperking

Alle benodigde aanpassingen inclusief informatievoorziening dienen toegankelijk te zijn voor personen met een visuele beperking. UWV richt dit in conform de huidige toegankelijkheidsrichtlijnen.

Gegevensgebruik/uitwisseling

Goede samenwerkingsafspraken met gemeenten en de inrichting van een procedure voor informatie-uitwisseling met gemeenten zijn randvoorwaardelijk voor de haalbaarheid. Op basis van de 'eenmalige gegevensaanvraag overheid' is het van belang dat informatie over de cliënt waar de gemeente al over beschikt (bijvoorbeeld informatie over de structurele functionele beperking) wordt gedeeld met UWV als UWV daar niet over beschikt. Het gegevensgebruik is juridisch geborgd in artikel 73a Wet SUWI en artikel 21, eerste lid, onderdeel f, van de WBP, artikel 9 van de AVG en artikel 30, eerste lid, onderdeel a, van de Uitvoeringswet AVG.

UWV kan VNG als overkoepelend orgaan betrekken bij het komen tot afspraken.

b. Handhaafbaarheid

Clënten die een voorziening toegekend krijgen, hebben een inlichtingenplicht zodra er iets in hun situatie wijzigt, zoals het stoppen van werk. Voor de verstrekking die UWV na beoogde invoeringsdatum uitvoert, betekent dit dat de cliënt wijzigingen bij UWV moet melden.

Daarnaast vraagt handhaven op rechtmatigheid en doelmatigheid een nauwe samenwerking van beide verstrekkers (UWV en gemeenten). Wijzigingen die van invloed kunnen zijn op deze aspecten, moeten met elkaar gedeeld worden.

Dat maakt dat gegevensuitwisseling een onderdeel is van de handhaafbaarheid.

Bij de Participatiewet cliënten is het waarschijnlijk de gemeente die als primaire orgaan de actuele gegevens van deze cliëntgroep ontvangt. Deze gegevens zijn ook essentieel voor UWV en is een onderdeel van de in te richten procedure gegevensuitwisseling.

c. Haalbaarheid beoogde invoeringsdatum

Werknemersaanvragen

Waar het werknemersaanvragen betreft, is het wetsvoorstel technisch niet uitvoerbaar per beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2023. Wel is 1 juli 2023 haalbaar, mits UWV voor 1 april 2022 de opdracht ontvangt voor uitvoering ervan.

Er is een bestaand portaal dat ingezet kan worden voor de Participatiewetcliënt. De toevoegingen

die nodig zijn zodat ook deze klant dit portaal kan gebruiken voor het doen van een aanvraag, het doorgeven van wijzigingen of naderhand documenten uploaden, kunnen door een overvolle veranderagenda (met trajecten als Wibov, MEBV, E-herkenning zakelijk portaal, Werken met Zaken) niet eerder worden gerealiseerd dan 1 juli 2023.

Gemeentelijke aanvragen

Ook waar het gemeentelijke aanvragen betreft is het wetsvoorstel technisch niet uitvoerbaar per beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2023. Voor gemeentelijke aanvragen is 1 januari 2024 mogelijk, mits UWV voor 1 januari 2023 de opdracht ontvangt voor uitvoering ervan. Oorzaak is dat een nieuw proces ingericht moet worden en deze vervolgens door de overvolle veranderagenda niet eerder beschikbaar is.

d. Effecten voor de cliënt

UWV heeft op verzoek van het ministerie een doenvermogenstoets uitgevoerd. De toets heeft waardevolle informatie over het effect voor de cliënt opgeleverd. Uitkomsten van deze toets zijn verwerkt in het oordeel en vertalen zich hoofdzakelijk in de noodzaak om aanvragen voor werkvoorzieningen voor visueel beperkten via één loket te kunnen doen.

De één-loket-gedachte

De gekozen vorm van het wetsvoorstel heeft ook een aantal factoren dat het voor de cliënt bemoeilijkt. Een wezenlijk onderdeel daarvan is knip in de aanvragen voorzieningen binnen het werkdomein en tussen het werkdomein en het leefdomein. De cliënt moet voor aanvragen van voorzieningen gerelateerd aan zijn beperking bij meerdere loketten zijn.

Voor de cliënt wordt het er niet altijd duidelijker op bij welk loket hij moet zijn.

In het huidige voorstel doet de visueel beperkte Participatiewet cliënt een aanvraag voor een technische werkvoorziening bij UWV, maar dient hij als er ook vervoer nodig is (bijv. een taxi) om op het werk te kunnen komen, bij de gemeente te zijn. Dit is bij visueel beperkten vaak het geval. Naast deze 2 loketten voor werkvoorzieningen, zijn visueel beperkten voor een aantal visuele hulpmiddelen aangewezen op zorgverzekeraars, een derde loket.

Een ander effect van meerdere loketten voor een werkvoorziening is dat als de cliënt een voorziening nodig heeft die UWV verstrekt en hij daarnaast ook een voorziening nodig heeft die door de gemeente wordt verstrekt, de cliënt zelf moet managen wanneer uitsluitel verwacht wordt en of dat met elkaar in lijn ligt. De doenvermogenstoets wijst uit dat een cliënt dit lastig kan vinden.

De cliënt krijgt een probleem als beide loketten anders besluiten over het toekennen van een voorziening. Bijvoorbeeld als UWV een Orcambriil vergoedt, maar de gemeente geen taxi toekent om op het werk te komen of omgekeerd. De cliënt is dan uiteindelijk niet geholpen, een probleem dat dan bij de cliënt komt te liggen. De cliënt moet dat dan zelf zien op te lossen (in geval klant niet door gemeente wordt begeleid in kader van re-integratie).

In het huidige wetsvoorstel geldt de overheveling van de technische werkvoorzieningen van gemeenten naar UWV alleen voor aanvragen na ingangsdatum van nieuwe wetgeving. De gemeente blijft het loket voor lopende aanvragen bij de gemeenten en voor de door gemeenten al toegekende voorzieningen. Met het huidige voorstel dient de cliënt bijvoorbeeld voor onderhoud of reparatie van een eerder toegekende voorziening zich nog tot de gemeente te wenden, maar voor nieuwe aanvragen tot UWV.

Het kan hierdoor lastig zijn voor de cliënt om te bepalen bij welke instantie hij de aanvraag moet doen; zeker als er zowel voorzieningen in de werksfeer (waarbij ook nog eens onderscheid moet worden gemaakt tussen direct aan de visuele beperking verbonden voorzieningen en overige werkvoorzieningen) als voorzieningen vanuit het leefdomein nodig zijn. Dit kan leiden tot vragen en klachten.

e. Effecten op de benodigde capaciteit

Bij Werkbedrijf wordt structureel meer capaciteit gevraagd van de arbeidsdeskundige (AD) en beslisser voorzieningen (BV), omdat het aantal aanvragen van mensen met een visuele beperking zal toenemen. Uitgaande van de aanname dat het om een toename van 240 aanvragen op jaarbasis gaat, is extra inzet van 1,4 fte AD en 1,2 fte BV benodigd.

Daarnaast is er in het jaar voorafgaand aan invoeringsdatum en in Q1 van jaar invoering tijdelijk extra capaciteit benodigd om verschillende gangbare wijzigingen en onderzoeken plaats te laten vinden om een goede implementatie te borgen, zoals aanpassing van product- en procesomschrijvingen, een GEB analyse, inrichten procedure voor gegevensuitwisseling, aanpassing van het Protocol voorzieningen, interne en externe communicatie (WIU, Werkbericht, belangengroepen informeren) en de aanpassing van het handboek.

Er zijn situaties denkbaar waar geen informatie beschikbaar is over de structurele functionele beperking van een persoon. Bijvoorbeeld iemand die op latere leeftijd blind of slechtziend wordt en niet eerder in beeld is geweest bij gemeente of UWV. Een aanname is echter dat informatie over de structurele functionele beperking in veel gevallen voorhanden is. Bijvoorbeeld eerder door UWV verzameld rondom de WOOS of door de gemeente verstrekt. Uitgaande van deze aanname zal zeer sporadisch een beroep op Sociaal Medische Zaken worden gedaan en vraagt dit geen structurele capaciteit.

f. Eenmalige en structurele effecten op de uitvoeringskosten

Uitgegaan wordt van inwerkingtreding per 1 januari 2023. Daarnaast is gewerkt met de aanname dat met de overheveling van de technische werkvoorzieningen van Participatiewetcliënten naar UWV, de te verwachte toename van het aantal klanten voor UWV op jaarbasis 240 is.

Incidentele kosten

- Sociaal Medische Zaken (SMZ): Er worden incidentele kosten gemaakt door SMZ, te verrichten in jaar voor invoering zoals bijvoorbeeld voor het operationaliseren van een beoordelingsproduct/rapportage binnen de bestaande SMZ infrastructuur. Totaal komt dit uit op ca. € 20.000,- (225 uur)
- Werkbedrijf (WB): WB rekent voor jaar voor invoering ca € 150.000,- en voor jaar van invoering ca €50.000,- aan incidentele kosten. Dit zit onder meer in aanpassing handboek en protocol, proces inrichting gemeente als aanvrager, communicatie etc.
- Facilitair Bedrijf/Documentaire Informatie Voorziening (DIV): De geschatte eenmalige kosten van DIV zijn ca € 120.000,- Dit is o.a. voor de inrichting van een nieuwe stroom voor de aanvraag van een voorziening en voor de inrichting van een nieuwe stroom voor de terugkoppeling van UWV aan aanvrager.
- Klant & Service (K&S): er worden incidentele kosten gemaakt door K&S voor klantcommunicatie, IV, kenniscommunicatie en uitvoeringsondersteuning KCC. Optioneel is het doen van een behoefte-onderzoek onder doelgroep over communicatie. Voor het jaar voor invoering is dat ca. € 120.000,-, in het jaar van invoering is dat ca. € 280.000,-,
- Bij Gegevensdiensten (GD): voorzien wordt dat bij het onderdeel Data Office capaciteit nodig is om de interne gegevensuitwisseling conform het CGM (canoniek gegevensmodel) te ondersteunen: het gaat om ca € 5.000,- aan incidentele kosten.

Structurele kosten

- Werkbedrijf rekent met ingang van invoering wet als structurele uitvoeringskosten € 260.000,- op jaarbasis.
- Klant & Service rekent € 25.000,- op jaarbasis

Totale kosten

Incidentele kosten: ca. € 750.000,-

Structurele uitvoeringskosten: ca. € 290.000,-

Bovenop de uitvoeringskosten komen de programmakosten van € 600.000,- (uitgaande van 240 klanten op jaarbasis). De middelen hiervoor worden overgeheveld van de Integratie-uitkering Sociaal Domein naar het UWV.

g. Effecten op regeldruk (administratieve lasten)

De splitsing van de loketten zorgt voor extra administratieve lasten, omdat UWV niet over alle gegevens van de Participatiewetcliënten beschikt en de uitvraag moet doen bij de gemeente.

Voor cliënten die met meerdere loketten te maken krijgen, nemen de administratieve lasten toe. In situaties waar de gemeente belast is met de re-integratie van de cliënt, kan de gemeente de aanvraag voor een voorziening doen. We zien in het huidige wetsvoorstel geen garantie voor de cliënt dat de gemeenten in dergelijke gevallen namens de cliënt de aanvraag in zal gaan indienen. Juist omdat er zoveel gemeenten zijn, die soms slechts beperkt met deze situatie te maken zullen hebben, is het de vraag of de gemeenten hier uniform in zullen kunnen gaan handelen.

h. Gevolgen voor de verantwoordings- en beleidsinformatie

Het overkomen van een nieuwe cliëntgroep naar UWV vraagt om rapportage. De cliëntaanvragen zullen gemonitord en gedeeld worden met het ministerie van SZW in het tertaalverslag, achtmaandenverslag en jaarverslag.

i. Implementatie/risico's/control

We onderkennen de volgende risico's:

- Als de informatieoverdracht van de gemeente niet goed verloopt (bijvoorbeeld dat de informatie met vertraging onze kant op komt of onvolledig is), kan dat betekenen dat UWV de wettelijke beslistermijn niet haalt.
- Als uitgegaan wordt van de inlichtingplicht van de cliënt, bijvoorbeeld dat hij het bij UWV meldt als werk stopt, kan dat impact hebben op de rechtmatigheid. Ofwel cliënt weet door meerdere loketten niet waar een wijziging gemeld dient te worden, ofwel cliënt geeft wijziging niet of veel later door waardoor de verstrekking wellicht onrechtmatig wordt.
- De gemeente is, vanuit de re-integratietaak, belanghebbende bij de beschikking op de aanvraag van de burger. UWV stuurt de gemeente dan een kopie beschikking zodra UWV een voorziening toekent. Immers, de gemeente blijft verantwoordelijk voor re-integratie en zal graag op de hoogte gebracht willen worden hiervan.
Als UWV in alle gevallen de gemeente een kopie beschikking stuurt, dan zien we een risico op een data lek. Bijvoorbeeld in de situatie dat de cliënt (nog) geen gebruik maakt van dienstverlening van de gemeente, bijvoorbeeld een schoolverlater met een visuele beperking die direct aan het werk gaat en geen andere werkvoorzieningen nodig heeft.

j. Informatievoorziening/Informatie- en communicatietechnologie

Er zijn diverse aanpassingen in IV nodig t.b.v. burgers en gemeenten (3 nieuwe en 1 gewijzigd formulier, aanpassen van beslisboom, analyse, bouw en test)

Communicatie over de wijziging voor de Participatiewet cliënten met een visuele beperking zal dienen te verlopen via diverse kanalen, kennisorganisaties, belangenverenigingen, website UWV en gemeenten.

k. Gegevensuitwisseling

Er is gegevensuitwisseling tussen UWV en gemeenten aan de orde. Vastgesteld dient te worden welke gegevens er gedeeld worden (rekening houdend met de proportionaliteit en subsidiariteit conform de AVG) en we dienen samenwerkingsafspraken met de gemeenten te maken over de gegevensuitwisseling.

Gegevensuitwisseling is juridisch geborgd,

- Op grond van artikel 73a Wet SUWI kan het UWV gegevens die het heeft verkregen bij de uitvoering van een bij of krachtens die of een andere wet, zoals de Participatiewet, aan hen opgedragen taak, verwerken voor de uitvoering van een andere wettelijke taak. Hiermee is geregeld dat een aanvrager in verschillende domeinen niet opnieuw gegevens hoeft aan te leveren. Gegevens die bijvoorbeeld verband houden met de verwerking van een

voorziening in het kader van onderwijs, kunnen ook worden gebruikt in het kader van de taak van het UWV voor de arbeidsinschakeling op grond van deze wet. Op die manier hoeft de aanvrager niet telkens dezelfde gegevens aan te leveren.

Wet eenmalige gegevensuitvraag werk en inkomen wordt hiermee geborgd.

- Artikel 73a van de wet SUWI regelt verder dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur wordt bepaald welke gegevens kunnen worden gebruikt en kunnen regels worden gesteld voor de wijze waarop de gegevensverstrekking plaatsvindt. Gegevens betreffende de gezondheid mogen in dat kader ook verwerkt worden op grond van artikel 21, eerste lid, onderdeel f, van de WBP, artikel 9 van de AVG en artikel 30, eerste lid, onderdeel a, van de Uitvoeringswet AVG. Het gaat hier om het persoonsgegeven dat iemand visueel beperkt is.

Verder is uiteraard de archiefwet van toepassing.

I. Privacy

UWV is niet expliciet bevraagd een oordeel te geven op het privacy aspect. SZW heeft AP om consultatie gevraagd. UWV brengt wel graag de volgende aandachtspunten naar voren.

Bij de gegevensuitwisseling is extra aandacht nodig voor de volgende zaken:

- De cliënt dient geïnformeerd te worden dat zijn/haar persoonsgegevens gedeeld worden met een andere overheidsinstantie.
- Als de gemeente belanghebbend is, ontvangt de gemeente een kopie van de beschikking aan de cliënt. Zie verder het risico op datalek in de risicoparagraaf.
- Het delen van medische of gezondheidsgegevens is een precair onderwerp.
- Gegevensuitwisseling via de mail is niet altijd veilig, er is risico aanwezig op datalek. Dit vraagt een ander communicatiekanaal.

UWV laat zich graag informeren over de uitkomsten van de consultatie bij AP.

DOENVERMOGENTOETS SBK

Wetsvoorstel wijziging Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking

25 oktober 2021

Dit document is de doenvermogenstoets SBK, uitgevoerd voor het wetsvoorstel wijziging Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking. De uitkomsten van deze doenvermogenstoets zijn verwerkt in de U-toets die UWV op verzoek van het ministerie van SZW op genoemd wetsvoorstel heeft uitgevoerd.

1. Wat zijn de beleidsdoelstellingen en op wie is het nieuwe beleid gericht?

Doel

Overkoepelend doel: het verbeteren van de positie van mensen met een visuele beperking.

De hieraan gerelateerde doelstellingen zijn:

- Het vergroten van kansen om aan het werk komen en blijven voor mensen met een visuele beperking die onder de P-wet vallen.
- Het verbeteren van dienstverlening aan visueel beperkten in de P-wet door de uitvoering van technische werkvoorzieningen over te hevelen van gemeenten naar UWV.

Door het wetsvoorstel wordt bereikt dat UWV verantwoordelijk is voor de verstrekking van (technische) werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking, zowel voor jongeren die doorstromen uit het onderwijsdomein naar het werkdomein als volwassenen in het werkdomein.

Doelgroep

De doelgroep is heterogeen.

Gedeelde kenmerken van de doelgroep zijn dat men een visuele beperking heeft (een structurele functionele beperking), dat men onder de Participatiewet valt en daardoor voor een werkvoorziening (voor invoeringsdatum) onder de verantwoordelijkheid van de gemeente valt.

Binnen de doelgroep zijn veel verschillen aanwezig zoals in leeftijd (zowel jongeren die vanuit het onderwijs komen als volwassenen), in geslacht, in wie vanaf geboorte een visuele beperking heeft of deze pas op latere leeftijd krijgt, in opleidingsniveau, in werkervaring en in positie t.o.v. de arbeidsmarkt.

2. Wat moeten cliënten gaan doen door deze wetgeving?

Om doelstelling te bereiken

Meer mensen met een visuele beperking dan nu het geval is, moeten aan het werk gaan en aan het werk blijven. Cliënten moeten met de juiste technische werkvoorzieningen meer mogelijkheden creëren om te kunnen werken en daardoor richting werkgevers ook een betere inzet kunnen bieden.

Praktische kant

Op het moment dat men een technische werkvoorziening nodig heeft die onlosmakelijk verbonden is aan de visuele beperking (zoals een Orcambril of een brailleleesregel), dient men na invoeringsdatum van de wet een aanvraag hiervoor bij UWV te doen.

Voor aanvragen voor benodigde technische werkvoorzieningen die niet één op één verbonden zijn aan de visuele beperking (zoals een vervoersvoorziening of aangepast meubilair) wijzigt er niets. De cliënt dient deze aanvraag bij de gemeente te blijven doen.

Ook voor cliënten die op moment van invoeringsdatum een aanvraag bij de gemeente hebben lopen voor een voorziening wijzigt er niets. De gemeente handelt deze aanvraag af.

Cliënten die van de gemeente een voorziening hebben die onlosmakelijk verbonden is met hun visuele beperking (dus voor invoeringsdatum wet toegekend) waar reparatie of onderhoud voor benodigd is, blijven dit met de gemeente afhandelen.

Voor schoolverlaters die geen clusteronderwijs hebben gevolgd en die direct doorstromen naar werk en een technische werkvoorziening nodig hebben wijzigt er niets. Zij hebben tijdens onderwijsperiode UWV als uitvoerder en zij blijven bij UWV voor de aanvraag van een technische werkvoorziening.

3. Kijkend naar het antwoord uit vraag 2: wat is er bekend hoe dit gedrag tot stand komt?

Het rapport 'Zichtbaar in Werk' biedt aanbevelingen om de positie van mensen met een visuele beperking op en naar de arbeidsmarkt te verbeteren.

Een van de aanbevelingen is het verbeteren van inzet van expertise voor de beoordeling en verstrekking van technische werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking. UWV heeft expertise en ervaring in huis en blijft expertise ook doorontwikkelingen door bijvoorbeeld te investeren in technologische ontwikkelingen. Door de centrale aanpak binnen UWV wordt dit extra vergroot. Gemeenten ontvangen slechts een enkele aanvraag op jaarbasis en kunnen daardoor niet een vergelijkbare expertise en ervaring opbouwen en inzetten.

Signaal vanuit de belangenorganisaties is dat de doelgroep sterke behoefte heeft aan één loket en als minimum duidelijk moet zijn in welke situatie ze bij welk loket moeten zijn.

Uit onderzoek van [Kantar](#) voor de Nationale Ombudsman blijkt ook dat de burger in de toekomst veel vaker dan nu simpel en eenvoudige toegang moet hebben tot de overheid: dat neemt drempels weg en zorgt ervoor dat burgers en overheid niet verdwalen in keuzes om contact te leggen en te onderhouden. Het één loket principe is daar onderdeel van.

4. Kijkend naar het antwoord uit vraag 2: Welke wijzigingen worden voorgesteld om dit gedrag (verder) te stimuleren?

De beleidslogica hier is dat mensen met een visuele beperking die onder de P-wet vallen op een eenvoudige wijze een aan hun visuele beperking gerelateerde voorziening kunnen aanvragen/verlengen, hier een juiste expertise in kunnen verwachten en daardoor meer/vaker/eerder aan het werk gaan of blijven.

5. Is het aannemelijk dat de beleidsdoelstelling gerealiseerd wordt met de voorgestelde wijzigingen?

Het is aannemelijk dat door mensen met een visuele beperking inzet van de juiste expertise en meer ervaring te bieden waar het gaat om werkvoorzieningen, ze meer kansen hebben op de arbeidsmarkt. Juist de meer op maat gesneden voorziening die UWV kan bieden vanuit aanwezige expertise draagt bij voor de cliënt om zowel aan werk te komen als aan het werk te blijven.

Waar de knip is gelegd in welke voorzieningen wel en niet worden overgeheveld en de keuze omtrent de overgangperiode kan verwarrend werken voor de cliënt. De cliënt heeft zo alsnog met meerdere loketten te maken.

Deze keuze in knip kan dus juist belemmerend werken voor het behalen van de beleidsdoelstelling.

Toelichting:

- Een voorziening gerelateerd aan de visuele beperking (zoals een brailleleesregel) gaat regelmatig samen met een vervoersvoorziening (zoals een taxi). Met de knip zoals deze in het wetsvoorstel is gelegd, moet de cliënt voor de vervoersvoorziening bij de gemeente een aanvraag doen en voor de voorziening die een op een verbonden is met zijn visuele beperking dient de cliënt de aanvraag bij UWV te doen.
- In de situatie waarbij de cliënt een nog door gemeente toegekende voorziening heeft die een op een verbonden is met zijn visuele beperking en hier is onderhoud of reparatie voor benodigd, dan dient de cliënt hiervoor ook na invoeringsdatum bij de gemeente te zijn. Terwijl we communiceren dat deze werkvoorzieningen door UWV worden overgenomen. Ook kan het dat de cliënt een nieuwe voorziening nodig heeft waarvoor hij wel bij UWV de aanvraag moet doen.

6. Welke (mentale) inspanning wordt van de cliënt gevraagd?

Beschrijf concreet de inspanningen van de cliënt (het gedrag wat hij praktisch moet doen)

- Van de cliënt wordt gevraagd scherp te zijn op welke voorziening bij welke instantie aangevraagd dient te worden.
- Op het moment dat men een technische werkvoorziening nodig heeft die een op een verbonden is aan de visuele beperking, dient men na invoeringsdatum van de wet een aanvraag hiervoor bij UWV te doen.
- Heeft de cliënt óók een andere voorziening nodig (een voorziening die niet een op een gerelateerd is aan de visuele beperking) zoals bijvoorbeeld een vervoersvoorziening dient de cliënt deze bij de gemeente aan te vragen.
- Heeft de cliënt nog een bestaande technische werkvoorziening via de gemeente, blijft de gemeente aanspreekpunt voor die voorziening, bijvoorbeeld voor reparatie of onderhoud. Indien de cliënt een andere voorziening nodig heeft komt cliënt terecht in situatie van meerdere loketten.
- Waar de cliënt voor zijn of haar benodigde voorzieningen zowel de gemeente als UWV nodig heeft (dus voor zowel een voorziening voor een niet een op een aan visuele beperking gerelateerde voorziening als voor een voorziening die wel een op een gerelateerd is aan de

visuele beperking), dient de cliënt twee keer een aanvraag in te dienen en zelf in de gaten te houden wat de status is.

Opmerking: indien de gemeente belast is met re-integratie van de cliënt, kan de gemeente de aanvraag doen bij UWV.

- Ook dient de cliënt eventuele afhankelijkheden tussen de voorzieningen scherp te houden en zelf te managen. Bijvoorbeeld een brailleleesregel via UWV en vervoersvoorziening via gemeente: indien de vervoersvoorziening niet wordt toegekend (of niet optimaal) heeft de cliënt alsnog een probleem om aan het werk te gaan.

Een ander voorbeeld is de situatie waar de cliënt naast de visuele beperking nog een andere beperking heeft waar een voorziening voor nodig is. Dan eenzelfde situatie dat cliënt zowel bij gemeente als bij UWV dient aan te kloppen. Voor te stellen is dat het voor het aanvragen nog wel goed gaat (los van het gegeven dat je de klant één loket wil bieden), maar hoe ga je als burger die afhankelijkheden managen als er iets moet wijzigen of als er iets fout gaat?

Voor aanvragen voor benodigde technische werkvoorzieningen die niet een op een verbonden zijn aan de visuele beperking als ook voor de aanvraag van bijvoorbeeld een vervoersvoorziening wijzigt er niets. De cliënt dient deze aanvraag bij de gemeente te blijven doen.

7. Kijkend naar vraag 6: is het aannemelijk dat cliënten in staat zijn om de mentale inspanningen te doen, waarom ?

Dit is een oordeelsvorming vraag op basis van vraag 6. Dit kan ook verschillen per subgroep als die gedefinieerd zijn bij vraag 1.

Bijeen genomen zijn er kijkend naar de impact twee groepen burgers te onderscheiden:

- ❖ De groep burgers zonder overige voorzieningen en relaties met de gemeente heeft één loket voor de aanvraag van een werkvoorziening.
Zij hoeven alleen scherp te hebben bij welk loket (bij UWV) zij een aanvraag moeten doen.
Je kan concluderen dat het wetsvoorstel doenlijk is voor deze groep burgers.
- ❖ De groep burgers waar men voor aanvraag van werkvoorzieningen met meerdere loketten te maken krijgt.
Bijvoorbeeld in situaties waarin de benodigde voorzieningen om aan het werk te gaan of blijven aan elkaar gekoppeld zijn (technische voorziening versus vervoer of technische voorziening voor de visuele beperking versus voorziening voor een andere beperking die cliënt ook heeft) vraagt dit scherp te en een soort zelfredzaamheid van de cliënt.
Deze mentale belasting kan verhinderen dat de burger in actie komt, d.w.z. het kan op dat moment teveel doenvermogen vragen. Burgers geven zelf ook aan dit lastig te vinden (zie ook het eerder in deze doenvermogenstoets genoemde onderzoek [Kantar](#) in opdracht van Nationale Ombudsman). Weliswaar heeft de gemeente indien deze belast is met de re-integratie van de cliënt de mogelijkheid de voorziening aan te vragen, dit zal niet altijd aan de orde zijn.

Je kan concluderen dat de complexiteit van meerdere loketten verwarrend kan werken, belastend kan werken en scherp te vraagt en een soort zelfredzaamheid van de burger. En dat het wetsvoorstel in deze vorm voor deze burgers naast niet heel wenselijk ook niet altijd doenlijk is.

8. Wat zijn de consequenties voor de cliënt als hij/zij niet doet wat wordt beoogd of het niet op de juiste manier doet? Staat dat in verhouding?

Als een persoon met een visuele beperking een aanvraag tot een werkvoorziening doet bij een ander bestuursorgaan dan dat bevoegd is, zendt het bestuursorgaan geschriften tot behandeling waarvan kennelijk een ander bestuursorgaan bevoegd is onverwijld door aan dat orgaan. De persoon met een visuele beperking ontvangt gelijktijdig een mededeling daarvan (artikel 2:3, eerste lid, Algemene wet bestuursrecht, hierna: Awb).

De consequentie hiervan is vertraging in het proces van aanvraag tot toekenning. Dat kan betekenen dat de cliënt die aan een nieuwe baan begint pas op een later moment aan het werk kan. Voor de cliënt die al aan het werk is kan dit betekenen dat hij of zij tijdelijk niet (volledig) de werkzaamheden kan uitvoeren.

Daarna kunnen er ook nog dingen mis gaan. Bijvoorbeeld m.b.t. de inlichtingenplicht van de burger als er iets wijzigt in zijn situatie, bijvoorbeeld als het werk stopt en het recht op de werkvoorziening daardoor ook. Bij meerdere loketten kan het voor de burger lastig zijn te weten waar hij een wijziging moet doorgeven en 'voldoet hij niet aan de inlichtingenplicht'.

9. Welke ondersteuning kan UWV bieden om het gewenste gedrag te faciliteren, o.a. door rekening te houden met doenvermogen en gerelateerde knelpunten weg te nemen?

- Het wetsvoorstel biedt de ruimte om de gemeente - indien deze belast is met de re-integratie van de burger - de aanvraag voor een voorziening bij UWV te doen namens de burger.
- Duidelijke communicatie op uwv.nl in welke situatie men bij UWV terecht kan en in welke situatie bij gemeente (beslisboom). Uiteraard toegankelijk volgens de richtlijnen die gelden voor mensen met een visuele beperking.
- De cliënt die een aanvraag doet actief wijzen op andere mogelijke voorzieningen die bij gemeente aangevraagd kunnen worden die volgens de experts bij UWV bijdragen aan een integrale oplossing voor de klant.
- Indien cliënt naast aanvraag bij UWV ook aanvraag bij gemeente doet voor andere voorziening als één overheid handelen en contact opnemen met gemeente voor stroomlijnen van aanvragen? Weten we dit? Kunnen we dit? Komen we te weten wie we dan moeten benaderen? Mag dit? Enz.?
- Bij ontvangst van aanvraag die bij gemeente thuishoort snel handelen met doorsturen naar gemeente en cliënt informeren (artikel 2:3, eerste lid, Algemene wet bestuursrecht, hierna: Awb).

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Postbus 90801

2509 LV 'S-GRAVENHAGE

Datum

21 september 2021

Kenmerk

TISB/

Telefoon

Bijlage(n)

Onderwerp

Verzoek bestuurlijke reactie VNG inzake wetsvoorstel wijziging
Participatiewet werkvoorziening visueel gehandicapten

Geachte

Door u is recent verzocht om een bestuurlijke reactie over bovengenoemd onderwerp. Bedoeling van het wetsvoorstel is om de uitvoering en toekenning van de ondersteunende, technische voorzieningen voor de doelgroep visueel gehandicapten, over te hevelen van gemeenten naar UWV. Over dit voornemen heeft verschillende keren ambtelijk overleg plaats gehad. Ook heeft een bestuurlijke consultatie plaats gevonden over dit onderwerp. Onzerzijds bestaat er geen bezwaar tegen het voorstel. Vanuit uitvoeringstechnisch oogpunt vragen wij nog aandacht voor het feit dat bij inwerkingtreding van de wet, gemeenten op de hoogte moeten worden gesteld van de voorgenomen wijziging, zodat zij in de uitvoeringspraktijk op de hoogte zijn van het gegeven dat UWV bij de re-integratie van deze doelgroep mede een rol krijgt. Ons lijkt dat een publicatie in Gemeentenuws, naast informatie op onze website, hiertoe volstaat.

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Algemeen directeur

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag

070 - 373 83 93 | info@vng.nl

vng.nl

Aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties [REDACTED]

Aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid [REDACTED]

Per email: [REDACTED]

Per email: [REDACTED]

Onderwerp
Wetgevingsadvies College voor de
Rechten van de Mens bij het voorstel
tot wijziging van de Participatiewet
ten behoeve van de werkvoorzieningen
voor visueel beperkten

Datum
21 september 2021
Ons kenmerk
2021/[REDACTED]

Geachte staatssecretaris [REDACTED] en staatssecretaris [REDACTED]

Op 24 augustus 2021 is het wetsvoorstel tot wijziging van de Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor visueel beperkten (hierna: het wetsvoorstel) in consultatie gegaan.¹ Het wetsvoorstel beoogt de positie van mensen met een visuele beperking in de Participatiewet te verbeteren door de uitvoering van technische werkvoorzieningen over te hevelen van gemeenten naar het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (UWV). Het UWV beschikt over de benodigde deskundigheid en ervaring met deze werkvoorzieningen. Graag maakt het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College) van de mogelijkheid gebruik om te reageren op dit wetsvoorstel.²

¹ Zie <www.internetconsultatie.nl/wijzigingwerkvoorzieningenvisueelbeperkten>.

² Op grond van artikel 5, tweede lid, Wet College voor de Rechten van de Mens (Wet CRM) kan het College uit eigen beweging adviseren over wetsvoorstellen die direct of indirect betrekking hebben op de bescherming van mensenrechten in Nederland. Daarnaast is het College aangewezen als onafhankelijke toezichthouder op de uitvoering van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (hierna: VN-verdrag handicap). Het College bevordert, beschermt en monitort de uitvoering van het verdrag met betrokkenheid en volledige participatie van mensen met een beperking, zie artikel 33, tweede en derde lid, VN-Verdrag handicap.

In zijn wetgevingsadvisering hanteert het College een vast beoordelingskader voor ontwerpwetgeving die het VN-verdrag handicap uitvoert of die mensen met een beperking raakt. Dit beoordelingskader is drieledig en omvat een grondbeginselen-check, een rechten-en-verplichtingen-check en een coördinatiecheck.³ In het licht van deze elementen adviseert het College de regering om:

- mensen met een beperking en hun organisaties ook actief en tijdig bij de uitvoering van het voorstel te (blijven) betrekken;
- de omvang van de voorgenomen centralisatie nader toe te lichten; en
- te besluiten tot het instellen van een gespecialiseerd servicepunt.

Vooraf

Het College ziet met instemming dat de toelichting bij het voorstel het VN-verdrag handicap uitdrukkelijk betreft.

Het College is ook verheugd met het huidige voorstel waar het verwacht dat dit inderdaad zal kunnen bijdragen aan een positieversterking van mensen met een visuele beperking.⁴ Het voorstel raakt in positieve zin aan de grondbeginselen in het VN-verdrag handicap: toegankelijkheid, volledige- en daadwerkelijke participatie en autonomie.⁵ Mede uit de toelichting blijkt het College ook dat organisaties die mensen met een visuele beperking representeren, zoals de Oogvereniging, bij de totstandkoming betrokken zijn en zich er in kunnen vinden. Het College benadrukt dat deze betrokkenheid ook bij de uitvoering (blijvend) belangrijk is.⁶

Verdergaande centralisatie van aanvraag- en toekenningsprocedures

Het College begrijpt het voorstel zo, dat de toekenning van andere - meer algemene - voorzieningen benodigd voor arbeidsdeelname van mensen met een visuele beperking in de Participatiewet mogelijk nog steeds bij gemeenten kan liggen. Het College leidt daaruit af dat mensen met een visuele beperking in de Participatiewet alsnog bij meerdere loketten zullen moeten aankloppen om alle voor werk benodigde voorzieningen te verkrijgen. Het College verzoekt de regering in de toelichting in te gaan op de vraag of dit zo is, bijvoorbeeld voor arbeidsbemiddeling en vervoer. Ook rijst de vraag hoe dit zich verhoudt tot het doel van het wetsvoorstel om, het VN-verdrag handicap indachtig, de toekenning en verstrekking van werkvoorzieningen aan mensen met een visuele beperking te centraliseren (vgl. de toelichting, § 3.2, p. 9).

³ Zie bijvoorbeeld College voor de Rechten van de Mens, *Advies over het voorstel van wet tot wijziging van het wetboek van Strafrecht in verband met de Wet op het primair onderwijs, de Wet primair onderwijs BES, de Wet op het voortgezet onderwijs, de Wet op het voortgezet onderwijs BES, de Leerplichtwet 1969 en de Leerplichtwet BES tot handhaving van het recht op onderwijs*, 14 januari 2021; College voor de Rechten van de Mens, *Aandachtspunten bij de Tijdelijke wet testbewijzen covid-19. Spoedadvies*, maart 2021.

⁴ Zie artikel 27 VN-verdrag handicap.

⁵ Artikel 3, onderdeel a, c en f, VN-verdrag handicap.

⁶ Zie ook artikel 4, derde lid, VN-verdrag handicap.

Wanneer de aanvraag- en toekenningsprocedures voor álle voor werk benodigde voorzieningen voor mensen met een visuele beperking gecentraliseerd zijn, bij voorkeur bij de organisatie met de meeste expertise en ervaring, sluit dit immers nog beter aan bij het VN-verdrag handicap.

Flankerende maatregel

De flankerende maatregel van het gespecialiseerde servicepunt ondersteunt het College van harte. Al eerder attendeerde het College de regering en het UWV op het belang van een centraal loket in zijn handreiking ‘Het werkt anders’ uit 2019.⁷ Deze handreiking - gebaseerd op onderzoek in nauwe betrokkenheid van ervaringsdeskundigen - laat zien dat een centraal loket met expertise op werken met een visuele beperking een oplossing kan bieden voor bestaande knelpunten zoals de als complex ervaren wet- en regelgeving, een gebrek aan kennis bij werkgevers en niet-passende werkplekken.⁸ Het College adviseert om deze handreiking te gebruiken en positief te besluiten over een servicepunt met signaleringsfunctie, waarvan de verkenning reeds in zomer is afgerond.

Voor vragen over of een nadere toelichting bij dit advies kunt u contact opnemen met Anne-Rose Stolk (vervangend programmamanager toezicht uitvoering VN-verdrag handicap), via a.stolk@mensenrechten.nl of 06 3167 9498.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter

⁷ <https://www.mensenrechten.nl/nl/publicatie/5f6b07941e0fec037359c4d2>

⁸ In deze handreiking wordt tevens het belang benadrukt van een centraal loket met expertise op werken met een auditieve beperking.

Zicht op samenhang en maatwerk

Cliënttoets verstrekking werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking

Samenvatting

De centrale wijziging in het wetsvoorstel gaat over het overhevelen van taken van gemeenten naar UWV bij de toekenning van werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking via de Participatiewet. De Landelijke Cliëntenraad (LCR) steunt het overhevelen van deze taken naar UWV. Tegelijkertijd wil de LCR enkele belangrijke overwegingen bij deze overheveling kenbaar maken:

- De mogelijkheid om *maatwerk* te bieden aan de doelgroep.
- Het zorgen voor *samenhang* tussen de gemeente en UWV en tussen andere wet- en regelgeving. Overige voorzieningen blijven namelijk bij gemeenten zodat afstemming en relatie van belang is. Ook signaleringsfunctie van gemeenten speelt een rol.
- Het correct beleggen van de functie van *participatie van de doelgroep*;

De cliënttoets

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) heeft van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) het verzoek gekregen om vanuit het perspectief van de doelgroep (de cliënt) een toets uit te voeren op de wijziging van de wet zoals deze wordt voorgesteld. We kijken daarbij in het bijzonder ook naar de manier waarop een wetsvoorstel cliënten in staat stelt om te handelen (het doen-vermogen).

In deze cliënttoets hebben we de ervaringen van cliënten in de praktijk opgehaald. We hebben ook het gesprek gevoerd met de Oogvereniging. De kennis en expertise van de Oogvereniging is gebruikt bij de totstandkoming van deze cliënttoets. Voor de LCR is het van belang de stem van mensen met een visuele beperking goed te laten doorklinken, mede omdat ons geluiden bereiken dat er nu soms sprake is van gebrekkige dienstverlening.

Steun voor overhevelen taak naar UWV, maar nog vragen over uitvoering

De LCR steunt de wens van de wetgever om de werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking over te hevelen naar UWV. Het voornemen om de werkvoorzieningen voor visueel beperkten te centraliseren past bij vergelijkbare aanpassingen in de uitvoeringsstructuur zoals eerder ook aan de orde was bij de Wet centraliseren tolkvoorzieningen. Vanuit de praktijk krijgen wij signalen dat gemeenten onvoldoende kennis en ervaring hebben om de dienstverlening voor mensen met een visuele beperking in de Participatiewet volwaardig vorm te geven. Hierdoor ontstaan ook verschillen in de uitvoering en is er sprake van rechtsongelijkheid.

Casus man 34 jaar aan het werk vanuit de bijstand

Man van 34 jaar zit in de bijstand. Hij heeft gestudeerd, viel rond zijn 22e uit met oogklachten en is zeer slechtziend geworden. Daarna studie afgemaakt en diploma op 31e. In de tussentijd heeft hij gerevalideerd en braille geleerd. Hij solliciteert al een tijd naar een functie als beleidsmedewerker/adviseur op het gebied van publieke gezondheidszorg. Hij kan op een bepaald moment aan de slag bij een organisatie. Voorwaarde is wel dat er een aanpassing wordt geregeld voor zijn computer. Hij mag zijn eigen laptop niet gebruiken en hij moet op het systeem van de organisatie kunnen inloggen. Een verzoek tot het vergoeden van een voorziening is ingediend bij zijn gemeente. Hij krijgt na vier weken pas een reactie. Zijn potentiële werkgever dringt aan dat hij contracten pas tekent als alles rond is. De man dringt bij de gemeente aan. Die komt na vier weken met de reactie dat de aanpassing te duur gaat worden en dat de man een andere functie moet gaan zoeken die beter bij hem past qua mogelijkheden en aanpassingen.

De man is in gesprek gegaan met de werkgever. Die wil hem graag aanstellen, maar zit met de kosten. De aanpassing aan een computer – met braille-lesregel – en inpassing in het systeem kosten hem veel geld. De man biedt aan om gedurende een periode van een half jaar tegen een lager loon te werken om zo een deel van de aanpassing te betalen. Dat vindt de werkgever te gortig. Die klopt ook bij de gemeente aan, maar met hetzelfde resultaat. Uiteindelijk is de werkgever het zat en besluit de aanpassing zelf te regelen en te betalen.

De LCR vindt een centraal en meer uniform beleid wenselijk, ook omdat UWV al expertise over de doelgroep heeft. Overheveling naar UWV biedt de gelegenheid om de dienstverlening op een hoogwaardige en herkenbare wijze vorm te geven, zodanig wel dat de expertise bij het UWV ook structureel kan worden geborgd.

We stellen echter vast dat het wetsvoorstel algemeen is en alleen kaders stelt. We zien echter verschillende uitdagingen.

- a. *Het bieden van maatwerk*: het is voor mensen met een visuele beperking van groot belang een voorziening te kunnen gebruiken die aansluit op hun specifieke behoeften. Is dit niet het geval dan kunnen mensen lastig functioneren, wat vaak leidt tot uitval. De LCR vindt dat de behoeften en wensen van de cliënt voorop moeten staan. UWV is vooral gericht op het uitvoeren van gestandaardiseerde handelingen voor grote groepen mensen. Hierbinnen moet het UWV maatwerk kunnen bieden. In de Toelichting op het wetsvoorstel wordt erop gewezen dat UWV beslissingsbevoegd is, in samenspraak met persoon met de visuele beperking. Dat ligt voor de hand, maar moet in onze beleving worden vertaald naar een duidelijke taakomschrijving door het UWV, steeds vanuit het uitgangspunt dat de behoeften van de persoon die de voorziening nodig heeft. Nu worden bijvoorbeeld twee fasen benoemd, waarin een voorziening kan worden aangevraagd: onderwijs en werk. Een van de grootste knelpunten is de aansluiting van onderwijs op werk en de transitie van werk naar werk. Wij horen te vaak dat na afloop van onderwijs of werk de voorziening weer moet worden ingeleverd, terwijl het aannemelijk is dat diezelfde hulpmiddelen ook worden gebruikt bij een (volgende) baan. Een al te strikte interpretatie van onderwijs- of werkvoorziening betekent dat er problemen kunnen ontstaan van onderwijs naar werk en van werk naar werk. Het is onwaarschijnlijk dat een visuele beperking ineens is genezen of minder een beperking voor de persoon vormt. Een structurele beperking heeft een structurele voorziening nodig. Dit draagt bij aan de *empowerment* zoals bedoeld in het VN-verdrag Handicap. Mogelijk kan dit in de uitleg van de wet nog worden toegelicht. Nu is dit nog onduidelijk.

Casus vrouw 52 jaar

Vrouw van 52 jaar is al langere tijd uit het arbeidsproces. Ze heeft vanwege de inkomsten van haar man geen uitkering meer ontvangen. In de periode dat ze stopte met werken (rond haar 27e) ging haar gezichtsvermogen achteruit. Ze besloot ontslag te nemen als laborante. Het echtpaar krijgt 2 kinderen. De vrouw richt zich op het opvoeden van de kinderen en doet veel vrijwilligerswerk op de school van de kinderen.

Als de kinderen naar de middelbare school gaan – ze is dan 44 jaar - wil ze graag weer aan het werk. Ze kan met speciale vergrotingsapparatuur prima bij een laboratorium aan de slag voor de verwerking van gegevens die in dossiers verwerkt moeten worden. Het laboratorium wil haar graag hebben en ze vragen bij de gemeente voor kosten voor de aanpassing. De kosten zijn niet gering maar komen rond de 5000 euro uit. De gemeente weigert omdat ze 'nooit meer uitgeven dan 2800 euro' aan aanpassingen. Omdat de vrouw geen uitkering heeft, komt ze onderop de stapel. Mensen met een bijstandsuitkering hebben voorrang bij de bemiddeling naar werk, krijgt ze te horen.

Ze overlegt met haar man. Hij vindt het ook belangrijk dat zij weer aan het werk gaat. Samen doen ze de werkgever een voorstel: de vrouw neemt haar eigen apparatuur mee en bij gebleken geschiktheid proberen ze opnieuw de gemeente te overtuigen. Maar de gemeente blijft weigeren. De werkgever is het zat en vindt de situatie te lastig worden. Uiteindelijk gaat de baan naar iemand anders. Jaren later krijgt ze een baan als vrijwilliger. Ze wil nog altijd graag werken.

- b. *Het voorzien van samenhang*: voor mensen met een visuele beperking zijn er verschillende soorten voorzieningen die in verschillende wet- en regelgeving zijn vastgelegd. Het College van de Rechten van de Mens stelt in zijn rapport 'Het werkt anders' vast dat er met oog op de bestaande voorzieningen veel onduidelijkheid is over de wet- en regelgeving. Dit is volgens de opstellers van het rapport deels te wijten aan versnipperde uitvoering. Het wetsvoorstel komt enigszins tegemoet aan deze problematiek. Desondanks blijft versnippering een probleem en is meer wettelijke samenhang gewenst. Het wetsvoorstel zorgt ervoor dat de werkvoorzieningen van de gemeenten naar UWV worden overgeheveld maar laat andere soorten voorzieningen in de sfeer van re-integratie en arbeidsparticipatie bij de gemeenten. Denk hierbij aan vervoersvoorzieningen (voor woon- werkverkeer) en *jobcoaching*: gemeenten blijven deze aanbieden, UWV voert deze niet uit. Uit de ervaring van de cliënten weten wij dat dit veel onzekerheid en veel extra werk oplevert. Niet zelden leidt dit ertoe dat mensen afhaken. Om hieraan tegemoet te komen is het wenselijk dat het Rijk een langetermijnvisie ontwikkelt voor hoe de doelgroep voorzieningen krijgt aangeboden en hoe dit op een samenhangende en overzichtelijke manier kan gebeuren. Wij zijn voorstander van de 'één overheid'-benadering. Diensten voor een burger horen zoveel mogelijk geïntegreerd te zijn. De bewaking van de samenhang is ook nodig als gemeenten – zo staat in dit wetsvoorstel – een duidelijkere rol krijgen in het signaleren van cliënten en de behoeften van cliënten. Het is vooralsnog onduidelijk hoe deze signaleringsfunctie efficiënt en klantvriendelijk gekoppeld kan worden aan de werkwijze en processen bij UWV.
- c. *De participatie van de doelgroep (cliëntparticipatie)*: de inbreng van de doelgroep is van groot belang om het dienstverlenersniveau hoog te houden. Cliëntparticipatie zorgt ervoor dat signalen uit de praktijk naar de uitvoering worden teruggekoppeld en dat het beleid kan worden verbeterd. In het wetsvoorstel komt de functie van cliëntparticipatie niet terug. Dit is in onze beleving een gemiste kans. De LCR pleit ervoor specifiek in de wet te benoemen dat (a) vertegenwoordigers van de doelgroep mede het beleid in de uitvoering van de wet tot stand brengen en het blijven toetsen, (b) dat dit gebeurt op een transparante en gestructureerde manier en (c) het organisatieniveau wordt gekozen dat het meest geschikt is. Wij stellen voor om een klantreis te organiseren met enkele ervaringsdeskundigen en hun ervaringen te delen met de uitvoering. Dat kan voordat het wetsvoorstel wordt aangenomen maar ook

als de uitvoering al loopt. Doel is de dienstverlening vanuit de ervaringen van de doelgroep te optimaliseren.

Conclusies en aanbevelingen

De LCR steunt de gedachte achter het wetsvoorstel om te komen tot een centralisatie van het aanbod van werkvoorzieningen, omdat dit een eenduidige dienstverlening bevordert. We zien een aantal knelpunten en daarom doen wij enkele aanbevelingen:

1. *Behoeftte van de persoon met een visuele beperking als uitgangspunt voor de toekenning van werkvoorzieningen:* pas dan kan er maatwerk worden geleverd. Het begrip maatwerk zou in dit verband duidelijk moeten worden omschreven. In het bijzonder hebben wij gewezen op de transitie binnen en tussen de twee genoemde fasen: onderwijs en werk, werk naar werk.
2. *Concrete visie van het Rijk hoe om te gaan met de veelheid voorzieningen voor mensen met een visuele beperking:* ook bij uitvoering van dit wetsvoorstel is er onvoldoende samenhang.
3. *Cliëntparticipatie in wetsvoorstel moet specifiek en eenduidig worden belegd:* nu is de positie van de cliëntvertegenwoordigers niet helder.

De LCR heeft een brede achterban met daarbinnen mensen met andere zintuigelijke beperkingen. Ook voor deze groepen zijn voorzieningen vanuit de landelijke of gemeentelijke overheid beschikbaar. De LCR maakt zich er sterk voor dat alle groepen, ongeacht de aard van hun beperking, op eenzelfde manier gebruik kunnen maken van gelijkwaardige voorzieningen. Binnen de kaders van de huidige wet- en regelgeving en de huidige uitvoering is er sprake van grote verschillen: bij wie moet ik aankloppen, wat is de procedure, wat zijn de voorwaarden, wat kan ik verwachten? Het gaat er uiteindelijk om dat alle mensen met een zintuigelijke beperking dezelfde kansen krijgen.

De LCR gaat graag in gesprek met de betrokkenen beleidsmakers.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken

Postbus 90801

2509 LV DEN HAAG

Datum

11 november 2021

Ons kenmerk

Uw brief van

24 augustus 2021

Contactpersoon

Uw kenmerk

Onderwerp

Advies over het concept voor een voorstel tot wijziging van de Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor visueel beperkten

Geachte

Bij brief van 24 augustus 2021 is de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) op grond van het bepaalde in artikel 36, vierde lid, van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG), geraadpleegd over het voorstel tot wijziging van de Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor visueel beperkten (hierna: het concept).

De AP heeft geen opmerkingen over het concept.

Openbaarmaking van het advies

De AP is voornemens dit advies na vier weken openbaar te maken op de website www.autoriteitpersoonsgegevens.nl. Behoudens tegenbericht gaat zij ervan uit dat hiertegen geen bezwaar bestaat.

Hoogachtend,
Autoriteit Persoonsgegevens,

Bestuurslid

> Retouradres Postbus 90801 2509 LV Den Haag

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Postbus 90801
2509 LV S-GRAVENHAGE

Datum 3 september 2021
Betreft Verzoek T-toets Participatiewet voorzieningen visueel beperkten

Geachte

In uw brief van 20 augustus jl. verzoekt u de Inspectie SZW een toezichtbaarheidstoets (T-toets) uit te voeren op het conceptwetsvoorstel tot wijziging van de Participatiewet ten behoeve van werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking.

Dit wetsvoorstel heeft tot doel om de uitvoering van technische werkvoorzieningen voor mensen uit de doelgroep Participatiewet met een visuele beperking te verbeteren. Daartoe wordt de uitvoering van deze technische werkvoorzieningen door gemeenten overgedragen aan UWV, op een vergelijkbare manier als eerder bij de tolkvoorziening is gebeurd voor auditief beperkten.

Het conceptwetsvoorstel en de memorie van toelichting geven de Inspectie SZW geen aanleiding tot het maken van opmerkingen bij de toezichtbaarheid.

Uw contactpersoon is separaat geïnformeerd.

Hoogachtend,

Directeur APS

Postbus 90801
2509 LV Den Haag
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 333 44 44
www.inspectieszw.nl

Kopie aan
IG-team, hoofd Handhaving,
programmanager SUWI

Den Haag, 29 september 2021

Betreft: Cliëntentoets verstrekking werkvoorzieningen voor mensen
met een visuele beperking

Referentie: [REDACTED]

Referentie SZW: [REDACTED]

Geachte [REDACTED]

De voorgestelde wetwijziging beoogt in eerste instantie de werkvoorzieningen voor visueel beperkten vanuit de Participatiewet over te hevelen van de gemeenten naar het UWV.

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) steunt het voornemen om de uitvoering van werkvoorzieningen voor visueel beperkten meer te centraliseren maar heeft nog enkele vragen die vooral betrekking hebben op:

- Het kunnen bieden van maatwerk vanuit het uitgangspunt dat de behoeften van de doelgroep leidend zijn;
- Het bewaken van de samenhang met andere, soortgelijke voorzieningen;
- Het volwaardig borgen van participatie door de doelgroep zelf.

Voor de LCR staat dit wetsvoorstel niet los van de voorzieningen die breder aan mensen met zintuigelijke beperkingen beschikbaar worden gesteld.

De LCR is kennishouder op het terrein van de sociale zekerheid. Wij hebben een brede achterban in maatschappelijke organisaties die vanuit en voor de cliënten van de sociale zekerheid zijn opgericht.

Wij gaan graag in gesprek over de verdere uitwerking van dit wetsvoorstel.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter

Samenstelling Landelijke Cliëntenraad

- **Landelijke cliëntenorganisaties:** Vakcentrale voor Professionals/ Christelijk Nationaal Vakverbond (VCP/CNV), Ieder(*in*) (2 zetels voor het netwerk voor mensen met een beperking of chronische ziekte), KBO-PCOB (Samen sterker voor ouderen), Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) (2 zetels), Vertegenwoordiger organisaties van Minderheden (SMN, IOT), MIND Landelijk Platform Psychische Gezondheid.
- **Vertegenwoordigers van cliëntenraden:** cliëntenraden SVB en UWV.
- **Vertegenwoordigers van de gemeentelijke cliëntenparticipatie:** Mobility, cliëntenraden G4, vertegenwoordiger Werkplaats COMO.

Burgerreis aanvraag voorzieningen visuele beperking

7 februari 2022
opLCR22-018/PvL/KS

Geïnterviewde Linda: 'Ik heb het idee dat mijn beperking vaak niet goed wordt begrepen. Ik heb collega's gezien met rugklachten die zo een ergonomische bureaustoel vergoed krijgen, dat begrijpen mensen. Zelfs wanneer werknemers volledig blind zijn is dit minder een probleem, dat begrijpen mensen. Ik kan bijvoorbeeld alles lezen, maar het kost me veel energie. Het heeft allemaal te maken met mijn energiehuishouding. Dat het UWV dan ook gaat oordelen hoeveel arbeidsvermogen ik heb, is allemaal erg subjectief natuurlijk. Visueel beperking vinden ze lastig, is allemaal maatwerk natuurlijk.'

Inleiding

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) is de spreekbuis voor burgers die een beroep doen op de sociale zekerheid. Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) ondernemen wij een burgerreis om voorgenomen overheidsbeleid te toetsen vanuit het perspectief van burgers.

De burgerreis behoort tot een van de instrumenten, naast de cliëntentoets, die wij inzetten. Wij benaderen burgers die ervaring hebben met het gevoerde beleid. Vanuit hun ervaringen die zij met ons delen in persoonlijke interviews schetsen wij de problematiek, waarvoor de overheid een oplossing wil. In deze burgerreis tonen we de ervaringen die burgers aan ons rapporteren.

Opdracht

In 2021 heeft de LCR al een cliëntentoets uitgevoerd op de voorgenomen wetswijziging¹ van de Participatiewet ten behoeve van de werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft de LCR gevraagd nogmaals te kijken naar de uitdagingen die mensen met een visuele beperking ervaren bij het aanvragen van voorzieningen volgens de huidige wet- en regelgeving.

De startnotitie van de LCR is afgestemd met het ministerie van SZW. Bij de burgerreis concentreren wij ons op het verloop en de toegankelijkheid van de aanvraagprocedure, de beoordeling en de toekenning van voorzieningen. Daarnaast onderzoeken wij ook aandachtspunten rond financiering van de voorziening. De burgerreis wordt vormgegeven met een minimaal aantal (2 tot 3) ervaringsverhalen.

Uitvoering burgerreis

Via de website van de LCR zijn mensen voor de verdiepende interviews geworven en zijn in totaal 8 respondenten geselecteerd voor een interview. De geanonimiseerde ervaringsverhalen zijn in de bijlage van deze notitie opgenomen.

De ervaringen die in de uitvoering van die opdracht zijn opgehaald, zijn exemplarisch voor een grotere populatie van mensen met een visuele beperking. Zo bieden wij inzicht in (mogelijke) knelpunten in de wet en illustreren de dilemma's waar beleidsmakers (en de mensen om wie het gaat) een oplossing voor wensen. In de analyse reflecteren wij op de dilemma's in de wetgeving, uitvoering en in de bejegening. Wij spreken van dilemma's om dat veel (politieke) keuzes soms tot knelpunten elders leiden.

Naast het in beeld brengen van de problematiek en de dilemma's worden ook suggesties voor oplossingsrichtingen aangedragen vanuit het perspectief van de cliënt. De afweging van deze oplossingsrichtingen ligt bij het parlement.

¹ <https://www.internetconsultatie.nl/wijzigingwerkvoorzieningvisueelbeperkten>

Deze burgerreis is in samenspraak en nauw overleg met de Oogvereniging tot stand gekomen. De lidorganisaties van de LCR hebben ook hun kennis en ervaringsverhalen ingebracht. In een periode van zes weken is deze quick-scan uitgevoerd om tijdig de informatie te kunnen betrekken in de beleidsvoorbereiding van het ministerie van SZW.

Voorgestelde wijziging wetgeving

Het is de vraag of de wijziging van de wet waarbij alle school-, studie- en werkvoorzieningen voor mensen met een visuele beperking worden overgeheveld van gemeenten naar UWV zorgt voor het oplossen voor een groot deel van de knelpunten.

De doelgroep en de voorzieningen

De complexiteit van de voorzieningen én de visuele beperkingen is groot. Mensen hebben een visuele beperking vanaf hun geboorte of verwerven die gedurende hun leven. Dit gebeurt op verschillende momenten in een leven. Een deel wordt slechtziend of blind in de basisschoolleeftijd, een ander deel tijdens de studie, een deel terwijl er nog geen baan is gevonden en een ander deel tijdens het werk. Sommige mensen hebben een visuele beperking die onveranderlijk is, anderen hebben een progressieve aandoening. Dit heeft gevolgen voor de manier van (her)aanvragen en voor de route die moet worden gevolgd.

Vier routes

De bestaande situatie is dat er tenminste drie routes beschikbaar zijn, die elkaar als gevolg van regelgeving (mogelijk) uitsluiten en waarbij verschillende rechten en plichten zijn geformuleerd.

1. Zorgverzekeraar: vergoedt aanvragen voor de privésituatie of thuisomgeving.
2. Gemeenten: Wmo voor aanvragen vrijwilligerswerk of bij mantelzorg.
3. Gemeenten: loket voor re-integratievoorzieningen voor mensen die vanuit de Participatiewet aan het werk gaan.
4. UWV: voorzieningen voor opleiding of werk.

Ervaringen uit de praktijk

Alle geïnterviewden geven aan dat het veel inzet en energie vergt om volwaardig te kunnen participeren met een visuele beperking. Mensen met een visuele beperking navigeren in een (arbeids)wereld die niet afgestemd is op hun behoeften. Dat maakt dat – ondanks het bestaan van hulpmiddelen – extra hordes moeten worden genomen.

De (on)mogelijkheden van hun visuele beperkingen en de verschillende hindernissen die zij tegenkomen, zijn vaak niet bij alle overheidsorganisaties en/of zorgverzekeraars bekend.

Het dwingt mensen met een visuele beperking om zich op de hoogte te stellen van alle routes en de administratieve hobbels die ze daarbij moeten nemen. Daarnaast is het (her)aanvragen, of veranderen van een voorziening óf het wijzigen van een route ingewikkeld. Niet in de laatste plaats omdat de kennis over de noodzaak van hernieuwde verstrekking bij de overheidsinstantie ontbreekt.

Het antwoord op de hoofdvraag vanuit burgerperspectief

Ik heb een visuele beperking en ik heb een voorziening nodig: waar moet ik naartoe?

Dit antwoord is niet in één zin te beantwoorden.

1. Zorgverzekeraar: voorzieningen in de privésfeer of thuisomgeving

De zorgverzekeraar vergoedt voorzieningen in de privésfeer. Denk dan aan specifieke lenzen, brillen, leeshulpmiddelen (brailleleesregel), maar ook bijvoorbeeld een taststok, software voor de computer, een loop, memo-apparaat of een geleidehond.

Deze middelen zijn vaak ook nodig in het dagelijks leven, om te studeren, aan het werk te komen en te blijven. De grootste knelpunten die mensen ervaren zijn:

- het eigen risico van de basisverzekering dat zij standaard kwijt zijn bij vervanging/vernieuwing van een hulpmiddel. Vooral voor hulpmiddelen die vaak aan vervanging toe zijn (lenzen bijvoorbeeld) loopt dit in de papieren, omdat er ook vaak eigen bijdragen worden gevraagd.
- het eigen risico geldt overigens niet voor hulpmiddelen die in bruikleen worden gegeven. Ongelijkheid ontstaat doordat de ene zorgverzekeraar voorzieningen in bruikleen verstrekt en de andere in eigendom. Hierdoor komt dezelfde voorziening bij de ene verzekeraar wel ten laste van het eigen risico en bij de andere niet.
- de verschillen in bijdrage in kosten voor onderhoud (bijvoorbeeld geleidehond) zijn per verzekeraar anders: de een geeft wel een vergoeding voor dagelijks leven, medische en dagelijkse verzorging, de ander niet. Zorgverzekeraars mogen de omvang vaststellen in hun polis.
- updates van programma's om met het hulpmiddel (vergrotingssoftware) te kunnen werken, worden niet overal op dezelfde manier vergoed of lopen niet in de pas met updates van besturingsapparatuur.
- er bestaat willekeur tussen vergoeding van noodzakelijke hulpmiddelen die een medisch specialist voorschrijft. Een zonnebril wordt vergoed, een zonnebril op sterkte niet, een kappenbril op sterkte wel.
- mag een voorziening meegenomen worden naar het werk? Dat is lang niet altijd duidelijk.
- als een voorziening beschadigd raakt, is niet helder wie verantwoordelijk is. Vooral niet als dat op de werkplek gebeurt. Er wordt gewezen naar een inboedelverzekering die vaak geen dekking biedt. Andere mogelijkheid is een kostbaarhedenverzekering voor buitenhuis af te sluiten. Dit betekent in de regel ook weer extra kosten.
- voorzieningen worden periodiek verstrekt. Soms worden daar zeer strikte termijnen gehanteerd zoals bij een taststok. Dat betekent dat mensen minder mobiel kunnen worden.

Software-updates

Jan vertelt dat een update in principe vaker nodig is dan wordt toegestaan. Hij kan bijvoorbeeld op het moment niet internetbankieren thuis, omdat de software nog niet is geüpdatet.

2. Gemeente, voorzieningen in en om huis: Wmo

De gemeente vergoedt hulpmiddelen voor in en om huis. Dat kan een zonwering zijn of speciale verlichting, maar ook hulp in de huishouding of speciaal vervoer. Ook de ondersteuning van vrijwilligerswerk of het leveren van mantelzorg valt hieronder.

Het is een grijs gebied welke voorzieningen een vrijwilliger met een visuele beperking kan verwachten van de Wmo. De grootste knelpunten die mensen ervaren zijn:

- medewerkers van de gemeente zijn niet op de hoogte van de mogelijkheid dat mensen met een visuele beperking vrijwilligerswerk verrichten en daarom is aanvraag van voorzieningen nauwelijks aan de orde.
- hulpmiddelen voor het leveren van mantelzorg zoals voorleesmiddelen voor de mantelzorger met een visuele beperking zijn nauwelijks bekend.
- het toekennen van vervoersvoorzieningen gebeurt meestal op algemeen beschikbare middelen zoals een deeltaxi of Valys. Individuele voorzieningen voor alleenstaande ouders met een visuele beperking worden nauwelijks toegekend als het erom gaat dat zij hun kinderen moeten kunnen begeleiden. Daarvoor wordt al snel gewezen naar bevriende ouders of het zoeken van een andere oplossing (die er vaak niet is). De vraag is wat hier voorrang krijgt. Het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking in onze maatschappij of kosten.

3. Gemeente re-integratievoorzieningen

De gemeente is verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen die vallen onder de Participatiewet, Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ), Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW), Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en de Algemene Nabestaandenwet (Anw).

Bij re-integratie horen voor mensen met een visuele beperking die onder een van deze regelingen vallen vaak ook voorzieningen. Als deze niet worden verstrekt dan is het voor hen niet of nauwelijks mogelijk om vanuit deze regelingen aan de slag te gaan. De grootste knelpunten die mensen ervaren zijn:

- de gemeenten zijn slecht op de hoogte van de behoeften van mensen met een visuele beperking om aan de slag te gaan en te blijven.
- de gemeenten hebben vaak kleine re-integratiebudgetten en veel voorzieningen voor op de werkplek zijn duur: dat is de reden dat die voorzieningen niet worden toegekend of dat aanvraag wordt ontmoedigd. Respondenten rapporteren wel regionale verschillen. Daar waar instellingen voor mensen met een visuele beperkingen zijn gevestigd, is er in de regel meer ervaring.

Hulpmiddelen niet meeneembaar

Maria herkent het probleem dat voorzieningen worden beëindigd en vervolgens weer moeten worden geleverd wanneer bij cliënten sprake is van overgang van onderwijs naar werk. Dat is procesmatig en vanuit een formele optiek misschien logisch, maar niet bepaald gebruikersvriendelijk.

4. UWV-voorzieningen voor school, studie en werk

UWV verstrekt voorzieningen die nodig zijn om naar school te kunnen, te studeren of te werken. Dat is een enorm breed scala aan hulpmiddelen zodat iemand naadloos kan functioneren op de werkplek. Wie een baan kan krijgen, kan verschillende wegen bewandelen. Wie in een revalidatietraject zit, dient via revalidatiecentra als Bartimèus of Visio Loo Erf een aanvraag in. Zij kunnen ook als er geen sprake is van een revalidatietraject worden ingeschakeld, maar dat weten velen niet.

Er zijn verder twee mogelijkheden: de (toekomstige) werknemer dient zelf een aanvraag in of de werkgever vraagt de voorziening aan. De grootste knelpunten die mensen ervaren zijn:

- aanvraag via werkgever (bij UWV) zorgt vaak voor een snelle toekenning van een voorziening waardoor iemand snel aan het werk kan. Het nadeel is dat de voorziening aan de werkgever is gekoppeld. Bij wisselen van baan moet per se een nieuw traject worden ingezet. Een snelle toekenning beslaat ongeveer 1 week tot 3 weken.
- aanvraag vanuit de (toekomstige) werknemer heeft als nadeel dat het proces van aanvraag tot toekenning erg lang kan duren: soms meer dan 3 maanden. Het voordeel is dat de voorziening bij de aanvrager blijft, ook als deze verandert van baan. Sommige aanpassingen zijn niet mee te nemen, want die zijn specifiek toegesneden op bijvoorbeeld het computersysteem van de werkgever.
- de (toekomstige) werknemer heeft niet zelf de keuze of hij/zij de voorziening zelf aanvraagt danwel dat de werkgever dat doet. Sommige werkgevers hebben 'nu eenmaal' het beleid dat zij het voor alle werknemers regelen.
- een aantal respondenten vindt dat er weinig kennis van de doelgroep is bij de medewerkers van UWV die niet direct betrokken zijn bij het team dat de voorzieningen verstrekt. Sommige mensen moeten – ondanks het feit dat hun oogaandoening/visuele beperking onveranderlijk is – toch regelmatig 'bewijzen' dat ze een visuele beperking hebben. Het kost zowel de persoon zelf als de organisatie veel tijd (en geld) om die informatie weer te verwerken. Daarnaast ervaren zij dat er vaak wisselingen tussen arbeidsdeskundigen plaatsvinden waardoor mensen wéér hun hele situatie moeten uitleggen: zij lijken niet goed te worden ondersteund door dossiervorming.
- te weinig kennis leidt ook tot de aanname dat een voorziening niet nodig is: sommige mensen melden bijna vernederend te hebben moeten bewijzen welke voorzieningen zij nodig hebben.
- respondenten beschrijven bij UWV een procesverloop waar te weinig wordt gekeken naar de behoeften en wensen van de cliënten.
- soms is er slechte interne communicatie tussen afdelingen van UWV. Bijvoorbeeld tussen de afdelingen die zich bezighouden met uitkeringen zoals de Wajong of WIA en de afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de aanvraag en verstrekking van voorzieningen. Hierdoor wordt informatie die voor beide afdelingen van belang is, niet uitgewisseld.

Lange doorlooptijden

Dennis maakt groot bezwaar tegen de lange doorlooptijden bij UWV. Dit is een aloud probleem. Het kan van aanvraag tot de concrete toepassing van een voorziening al snel 3 maanden duren. Dit terwijl Dennis de voorziening al eerder heeft aangevraagd en dus een bekende is van UWV. Dat is vooral lastig als je nieuw begint bij een werkgever. 'Je zou wensen dat het dan sneller geregeld kan worden.'

Algemeen ervaren knelpunten

- de afstemming tussen de verschillende routes ontbreekt vaak. Het is vaak ook onduidelijk welke voorziening bij welke route hoort. Een werkvoorziening lijkt bijvoorbeeld bij UWV te horen maar niet als iemand re-integreert vanuit de bijstand (Participatiewet). Het overzicht hiervan ontbreekt bij de client te onderbreken, maar ook bij de verstrekkers van de voorziening. In de regel houdt men zich bezig met het inrichten van het eigen proces, zonder adequate aandacht voor voorlichting als de client niet aan het goede adres lijkt te zijn.
- er zijn knelpunten bij een 'systeemovergang'. Wie studeert kan te horen krijgen dat de voorzieningen ingeleverd moeten worden en opnieuw aangevraagd moeten worden bij de (nieuwe) werkgever.
- ondanks dat voorzieningen via UWV komen, zorgen de twee routes (via werkgevers of rechtstreeks) voor verschillende rechten.
- er is willekeur bij de vergoeding of toekenning van voorzieningen. Een vergoeding uit de basisverzekering wil niet zeggen dat de voorwaarden voor onderhoud overal gelijk zijn. Het betreft met name voeding en medische kosten van de hulphond.
- via alle routes ontbreekt kennis over visuele beperkingen en er is niet een centrale plek waar informatie in te winnen is. Dit doen belangenorganisaties als de Oogvereniging of aanbieders als Bartiméus of Visio. Dit is geen garantie dat de juiste voorziening wordt geleverd.
- niet alle voorzieningen worden als dusdanig gezien. Een onderwijsassistent kan ervoor zorgen dat iemand met een visuele beperking kan blijven werken in het basisonderwijs, maar dat valt niet onder de regeling.
- eigen initiatief of inbreng van eigen expertise wordt meestal niet gewaardeerd en soms zelfs afgestraft. Mensen hebben zelf meestal de meeste kennis van wat een juiste voorziening is, maar daar wordt zelden naar geluisterd.
- er wordt heel wisselend omgegaan met 'software updates': soms lopen deze niet in de pas met de nieuwere besturingssystemen waardoor knelpunten ontstaan.

Barrières bij studie

Eva is blind en gaat studeren aan de PABO, krijgt vervolgens (na toelating!) te horen dat ze geen diploma kan krijgen, slechts deelcertificaten. Gesteld wordt dat zicht in de klas belangrijk is. Eva speelt nu met de vraag: hoezo zou er niet gewoon een onderwijsassistent in de klas kunnen zijn of zoals mensen ook een aanpaste bureaustoel krijgen een 'voorziening' in de vorm van een extra paar ogen in de klas?

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies wetgeving

- Er zitten (nog steeds) ongewenste knippen en afstemmingsproblemen tussen verschillende routes waarin voorzieningen voor mensen met een visuele beperking worden verstrekt. Afstemmingsproblemen met routes en zelfs binnen routes door de verschillende aanvraagmogelijkheden (via werkgever of zelf) blijven bestaan.

- Vrijwilligerswerk wordt niet als werk gezien waardoor niet of nauwelijks voorzieningen worden verstrekt. Deze regeling blijft onder de Wmo vallen en niet onder werkvoorzieningen (re-integratie) via gemeenten of UWV.

Conclusies uitvoering

- Een visuele beperking is thuis niet anders dan op het werk. En toch wordt er een 'knip' gemaakt tussen voorzieningen voor thuis en voor het werk. Soms is het zelfs verboden om een voorziening mee te nemen naar het werk of werken systemen niet met elkaar, terwijl dat wel wenselijk is.

- In de gebruikelijke aanvraagprocedures bij UWV of gemeenten wordt de *aanvraag* van een product voor de problematiek van de persoon beoordeeld in combinatie met de behoefte van de werkgever. Het gaat niet om de compensatie van de visuele beperking in relatie tot het werk.

Conclusie bejegening

- Burgers voelen zich niet serieus genomen met de kennis over de eigen beperkingen en mogelijkheden. Een voorbeeld is het keer op keer moeten bewijzen van een onveranderlijke, structurele visuele beperking.

Aanbevelingen

Aanbevelingen wetgeving

- In het wetsvoorstel zijn minder routes opgenomen door de werkvoorzieningen (re-integratie) vanuit gemeenten over te hevelen naar UWV. Dat is een stap in de goede richting. Hiermee gaat echter alleen de toekenning van de werkvoorziening (re-integratie) bij de gemeente weg. Voorzieningen voor deze specifieke groep via één regeling verstrekken, kan leiden tot meer efficiëntie en doelmatigheid. Er is geen knip, er zijn minder problemen bij baan-baan mobiliteit, van uitkering naar werk of van studie naar werk.

- Zorg dat ook vrijwilligerswerk wordt aangemerkt als werk en ga ook dusdanig om met het toekennen van voorzieningen voor mensen met een visuele beperking.

- Hanteer het recht op een voorziening en stel dat centraal. Op het moment dat de voorziening wordt aangevraagd, moet de persoon centraal staan en niet het budget of beschikbare voorzieningen. Dit analoog aan het VN-verdrag Handicap.

- Een structurele beperking leidt wat ons betreft tot een structurele voorziening.

Aanbevelingen uitvoering

- Een visie op integrale stabiele dienstverlening kan veel knelpunten wegnemen en het leervermogen van de organisatie een impuls geven. Kennismanagement in het voorzieningenteam van de organisatie én goede dossiervorming kan veel problemen voor de organisatie en de mensen zelf wegnemen.

- Zorg voor gelijke voorwaarden bij essentiële voorzieningen voor mensen met een visuele beperking conform het VN-verdrag als het gaat om eigen bijdragen, onderhoud, vergoedingen voor extra kosten en vervoersvoorzieningen. Drempels moeten worden weggenomen.

Aanbevelingen bejegening

- Het is aan te raden een servicepunt in te richten waar mensen met deze specifieke beperking informatie kunnen halen, waar het mogelijk is om advies in te winnen (en onderling informatie uit te wisselen) en dat ook kan dienen als vraagbaak voor medewerkers van gemeenten, zorgverzekeraars en UWV. Er bestaat al een wettelijke taak voor een Onafhankelijke Cliëntondersteuner (OCO) in de Wmo die breed over alle leefdoelgebieden kan worden ingezet. De aanstelling van een OCO is de verantwoordelijkheid en taak van de gemeente. In principe moet wet- en regelgeving plus uitvoering dusdanig zijn dat mensen zelfstandig in staat zijn om aanvragen in te dienen. Zolang dat niet zo is, blijft de mogelijkheid om een OCO in te schakelen een must. Het kunnen inschakelen van experts bij bijvoorbeeld Visio en Bartiméus moet breder bekendheid krijgen.
- De burger heeft ervaringskennis opgedaan met welke instrumenten werken en niet werken. Bij de aanvraag van de voorziening kan zeker bij herhaalaanvragen op de werkplek leiden tot een marginale toetsing. Dit leidt tot een versnelling in de aanvraag.

Bijlage: Interviews burgerreis voorzieningen mensen met visuele beperking

7 Februari 2022
opLCR22-018/PvL/KK

Esther: Verdwenen?

Ondanks dat je al jaren bekend bent bij UWV en een stabiele oogaandoening hebt, kan het dus gebeuren dat je wéér door de papiermolen moet. Dat overkomt Esther. Zij vraagt één keer in de zoveel jaar nieuwe vergrotingssoftware (kosten ongeveer 350 euro) aan die werkt met alle andere (nieuwe) programma's op haar computer. Toch laat UWV de laatste keer horen dat ze haar niet kennen en dat betekent dat ze alle informatie over haar visuele beperking opnieuw moet aanleveren, inclusief medische keuring. Het laatste keuringsrapport dat ze had bewaard, is niet voldoende. En dus kost het Esther – net als de medewerkers van UWV – vele uren om haar informatie te verzamelen en te verwerken. Ondanks dat UWV zegt haar 'niet te kennen' krijgt ze nog altijd brieven met jaarlijkse verwaarloosbare afrekeningen van de Wajong, terwijl ze daar al jaren geen gebruik meer van maakt. Uiteraard snapt Esther ook dat de 'afdeling voorzieningen' een andere is dan de 'afdeling uitkeringen' maar het blijft voor haar onbegrijpelijk dat deze niet met elkaar communiceren. En sterker nog: dat haar gegevens ineens op één afdeling verdwenen blijken te zijn. Esther krijgt naast de specifieke werkvoorzieningen te maken met allerlei andere hobbels. Zo heeft ze twee keer per jaar speciale lenzen nodig voor haar extreem lichtgevoelige ogen waarvoor ze haar jaarlijkse eigen risico kwijt is plus een eigen bijdrage. Uiteindelijk moet ze alsnog jaarlijks ruim 650 euro betalen.

Een andere kwestie is de inconsequentie bij het vergoeden van brillen. Haar arts schrijft haar een extra sterke zonnebril voor, op sterkte. Die krijgt ze niet vergoed. Een dergelijke bril zónder sterkte is geen probleem en een zogenaamde kappenbril (met afscherming van lichtafval rondom de ogen) kan ze ook prima op sterkte krijgen. 'Het is de willekeur en de muggenzifterij, die niet te volgen zijn.' Dat vindt ze ook van de weigering om haar een vervoersvoorziening toe te kennen als alleenstaande moeder om haar – toen nog – jonge kinderen naar zwembles te kunnen brengen. Daarvoor moet ze andere ouders inschakelen.

Maria: Gebruiksvriendelijker

Maria is al jaren blind. Ze kent de tijd nog dat het regelen van voorzieningen vooral een zoektocht was, maar ze kreeg dan wel een apparaat of aanpassing die bij háár paste. Ze weet dat dit nu vaak niet gebeurt. Zijzelf heeft een screenreader nodig, een brailleleesregel en een draagbaar apparaat om aantekeningen tijdens een vergadering te kunnen maken. Als een kennis van haar diezelfde voorzieningen aanvraagt, kan het zijn dat zij net een andere voorkeur heeft maar dat die niet wordt gehonoreerd. Maria denkt dat het een groot goed is als er een servicepunt komt waarbij mensen een goede begeleiding bij het regelen van een hulpmiddel of aanpassing krijgen. Dat is vooral voor mensen met een beginnende oogaandoening of een oogaandoening die verslechtert van belang: zij hebben vaak snelle wisselingen nodig.

Een meer gebruikersvriendelijke benadering is niet weg. Ook niet als mensen wisselen van baan, van onderwijs naar werk gaan of van uitkering naar werk. Waarom moet iemand een perfect werkend apparaat inleveren om er naderhand eentje voor terug te krijgen? Het zijn bureaucratische processen die niet te doorgronden zijn. Net zomin als het eindeloze toelichten van de eigen situatie – die dus onveranderlijk is – als een nieuwe arbeidsdeskundige van UWV zich over jouw dossier buigt.

Dennis: Lange wachttijden

Het grootste bezwaar van Dennis, die al jaren slechtziend is, is dat hij lang moet wachten totdat er een reactie komt van UWV. Dat kan een toekenning van een werk- of thuiswerkvoorziening zijn, maar ook bijvoorbeeld een antwoord op een bezwaar. Soms duurt het wel drie maanden voordat hij iets hoort en dan gebeurt het nog regelmatig dat het geen reactie op de vraag is. Dat komt voor een deel, denkt hij, omdat er bij de medewerkers weinig kennis bestaat over het leven met een visuele beperking. Hij moest de verzekeringsarts er in 2016 van overtuigen dat toelating tot het doelgroepenregister niet alleen draait om opleidingsniveau, maar ook om beschikbare banen voor mensen met een visuele beperking.

Daarnaast denkt hij dat het beleid te versnipperd is en niet op elkaar aansluit. Wie een loonsverhoging of een bonus krijgt, komt soms boven het bedrag dat recht geeft op een WIA-voorziening. Een ander voorbeeld is de gebrekkige digitale toegankelijkheid van ict: er wordt te weinig aansluiting gezocht met toegankelijke toepassingen.

Een goede oplossing, volgens Dennis, is meer verantwoordelijkheid neerleggen bij de mensen die voorzieningen nodig hebben. Dan verloopt het proces sneller, komt er minder rompslomp bij kijken en passen de voorzieningen beter, denkt hij. Voor wie dit lastig vindt, moet er een servicepunt komen.

Linda: Veel onbegrip

Hoe lang kun je bakkeleien over een monitor met steun? Lang, zo blijkt uit het verhaal van Linda. Zij heeft een specifieke steun nodig die net iets onder het bedrag zat wat UWV wil vergoeden. Drie jaar lang hebben de werkgever en UWV de rekening naar elkaar doorgeschoven totdat Linda er moedeloos van is geworden. Hetzelfde heeft ze meegemaakt met de laptop die ze tijdens haar studie nodig heeft. Ze moet die na twee jaar weer terugsturen. Daarna heeft ze maar geen laptop meer aangevraagd.

Haar zicht beschrijft ze als 'beroerd maar constant' en ze denkt dat daar ook een deel van het probleem zit. Ze ziet 10 tot 15 procent en wordt erg moe van lezen. Toch leidt dit tot veel onbegrip: op de werkvloer en ook bij de aanvraag van voorzieningen. Regels lijken zo opgesteld dat ze er net geen recht op heeft, zoals bij die monitor met steun. Die is dan net te goedkoop voor een aanvraag. Linda denkt dan: joh ben blij dat het niet zo duur is. Er is veel grotere nadruk te komen liggen op het bewijzen dat je iets echt nodig hebt. Ze is overspannen geweest, is haar uitkering kwijtgeraakt, voor zichzelf begonnen met alle papierwerk van dien, maar ze wil toch blijven werken. Haar grootste zorg zit bij de starters die niet zo door de wol geveerd zijn als zij. Als die mensen lang thuis zitten, komen ze helemaal niet meer aan de slag, denkt ze.

Jan: Gemeente, UWV of zorgverzekeraar?

Mensen als Jan werken soms voor een werkgever en kunnen daarna aan de slag bij een sociale werkvoorziening in het kader van begeleid werken. Zij moeten dan eerst naar UWV en daarna via de gemeente (begeleid werken) wat regelen. Dát is al niet op elkaar afgestemd, laat staan dat de thuissituatie in de pas loopt. Het grootste probleem dat Jan tegenkomt is het ontoegankelijke aanvraagproces. Hij vroeg alles online aan, maar er zat een tijdslimiet aan het invullen. Hij haalde die niet en dus kon hij opnieuw beginnen. Uiteindelijk heeft hij hulp gekregen.

Daarnaast moet hij bij verschillende loketten zijn: eentje voor werk (UWV of gemeente) en eentje voor thuis (ziektelkostenverzekeraar). Hij moet erg opletten met updaten van bepaalde programma's omdat zijn hulpmiddelen dan niet meer werken: updaten moet in de pas lopen met de vergoeding die hij daarvoor krijgt. En het is lang niet altijd duidelijk wie wat vergoedt. Zo heeft Jan een reiskostenvergoeding nodig omdat hij 18 kilometer van zijn werkgever woont en hij dus niet zelfstandig kon reizen. Dat is een geharrewar van jewelste. De gemeente moet daar een potje voor hebben, maar hij moet ook een deel betalen: ook tijdens vakantieperiodes.

Sanne: Soepel verloop

Bij Sanne is eigenlijk alles zeer soepel verlopen. Zij is in augustus afgestudeerd en vindt in september een baan. In de proeftijd krijgt iemand normaal gesproken geen voorzieningen toegekend en dat is voor Sanne geen optie want dan kan zij niet aan het werk. Gelukkig heeft zij nog een brailleleesregel van haar studie. De werkgever én UWV werken gelukkig soepel mee. Het ligt er, denkt zij, ook aan dat zij zelf veel heeft uitgezocht en niet is gaan afwachten. Zij schrikt wel eens van de hoeveelheid hulpmiddelen die zij nodig heeft – en de kosten ervan – maar zij kan zonder niet werken. Nu werkt zij zeer efficiënt.

Zij heeft 'maar' een jaarcontract, dus zij is benieuwd hoe het verder loopt. Zij grapt tegen haar werkgever dat zij nu wel voor 50 jaar toe kan met alles.

Eigenlijk moet zij haar voorzieningen bij één leverancier aanvragen, maar dat lukt niet omdat zij specifieke zaken nodig heeft. Ook dat is gelukt. Zij denkt dat zij mazzel heeft gehad maar dat het ook meespeelt dat zij 40 uur werkt. En zij heeft de mazzel gehad dat haar arbeidsdeskundige heel erg mee heeft gedacht. Zij heeft ook informatie opgevraagd bij de Oogvereniging. Dus om die reden denkt zij dat alle vinkjes op groen staan. Het enige wat haar opvalt is dat allerlei portalen en databanken (van de overheid) niet toegankelijk zijn.

Kees: Afstemming met werkgever lastig

Een afwijzing krijgen, zo ervaart Kees, kan bij UWV snel gebeuren, maar wachten op een toekenning van een voorziening duurt tijden. Zijn vorige werkgever doet wel moeilijk, maar UWV betaalt, dus dat was geen probleem. Hij ziet een groot probleem tussen afstemming van zijn ict-hulpmiddelen met die van de werkgever. Sommige werkgevers willen geen externen op hun netwerk en dat levert dan problemen op. Het probleem ligt dan niet bij UWV maar bij de werkgever. Kees signaleert dat wel 200 procent medewerking van de werkgever nodig is om ervoor te zorgen dat er goede hulpmiddelen komen.

In de thuissituatie had hij een computer met aanpassingen, maar die heeft hij niet meer. Het is voor hem gemakkelijker alles met zijn iPhone te doen omdat die smartphone veel toegankelijker is en er minder problemen zijn met allerlei apps die hij nodig heeft. De toegankelijkheidsfunctie zit er al in. Kees denkt dat de versnippering van aanvraagprocedures heel lastig is voor mensen met een visuele beperking. Een centraal punt voor aanvraag en kennis is wat hem betreft aan te bevelen.

Klaas: Verschil in rechten

Klaas legt een ander probleem bloot: vraag je zelf voorzieningen aan voor je werkplek dan kun je die meenemen. Doe je dat via je werkgever dan is het niet mogelijk. Op het moment dat je een nieuwe baan krijgt, moet je opnieuw beginnen. Er zijn ook organisaties die voor meerdere werknemers tegelijk de middelen zelf regelen en later de rekening indienen. Wie daar werkt – hij noemt SVB en Belastingdienst – hoeft niet te wachten op voorzieningen maar kan gelijk aan het werk.

Een knelpunt is de afstemming tussen software bij een werkgever en de software van het hulpmiddel. Daar moet iemand dan aan wennen, maar dat lukt niet altijd. Klaas hoort nog wel eens dat mensen daardoor worden ontslagen: ze functioneren niet.

Hij weet dat aanvragen bij gemeenten bijna niet gebeuren: alleen als er geen werkgever in beeld is, maar ze worden zelden toegekend. Bij vrijwilligerswerk wordt bijvoorbeeld niets toegekend. Dat wordt gewoon niet als noodzakelijk gezien. Gemeenten sturen ook mensen vaak terug naar de ziektekostenverzekeraar omdat die de voorzieningen voor privé-gebruik vergoeden. Klaas weet dat niet alle zorgverzekeraars updates van voorzieningen voor de privé-situatie vergoeden. CZ doet dat niet en de anderen alleen als de eigen bijdrage wordt betaald. Ook de afstemming met de boedelverzekering is niet goed geregeld. Zorgverzekeraars verwijzen bij een beschadigd apparaat naar de boedelverzekering, maar die vergoedt dat niet.

Vervoer vindt Klaas misschien wel het grootste knelpunt. Een mobiliteitstraining om te leren bij de werkgever te komen via het openbaar vervoer: dat moet via de ziektekostenverzekering of de Wmo. De geleidehond valt ook onder de ziektekostenverzekering. Dan is het afhankelijk van de verzekeraar of de onkosten van de hond ook worden vergoed: de een doet het wel, de ander niet.

Het is volgens Klaas erg afhankelijk van je eigen kennis hoe je uitkomt. Hij vraagt zich sterk af welke beslisboom UWV gebruikt. De voorwaarden zouden geüniformeerd moeten worden.